

РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ МОЛОДІ

Посібник з освіти з прав людини, демократії та громадянської участі для місцевих і регіональних органів влади, організацій громадянського суспільства, молодіжних тренерів та викладачів

Конгрес місцевих та регіональних влад
Ради Європи

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ МОЛОДІ

Посібник з освіти з прав людини, демократії
та громадянської участі для місцевих
і регіональних органів влади,
організацій громадянського суспільства,
молодіжних тренерів та викладачів

Оригінальна назва:

Youth empowerment: Manual on human rights, democracy and civic participation education for regional and local authorities, civil society organisations, youth trainers and educators
(текст англійською мовою)

Погляди, викладені в цьому документі, є відповідальністю його авторів і можуть не збігатися з офіційною політикою Ради Європи.

Відтворення уривків (до 500 слів) дозволено не в комерційних цілях, якщо цілісність тексту зберігається, уривок не використовується поза контекстом, не надає неповну інформацію або іншим чином не вводить в оману читача щодо характеру, обсягу чи змісту тексту. Вихідний текст завжди повинен позначатися наступним чином: «© Рада Європи, рік публікації». Усі інші запити щодо відтворення / перекладу всього документу або його частини адресуються Дирекції з питань комунікації (F 67075 Strasbourg Cedex або publishing@coe.int).

Усі інші запити щодо публікації мають бути надіслані на адресу Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи.

Конгрес місцевих та регіональних влад
Ради Європи
F-67075 Strasbourg Cedex France

E-mail: congress.adm@coe.int

Дизайн обкладинки та макет: ТОВ «K.I.C.»

Департамент співробітництва
і зовнішніх зв'язків

Конгрес місцевих та регіональних влад
Ради Європи

© Рада Європи, листопад 2022 р.

ПОДЯКА

Цей посібник розроблено в рамках проєкту «Посилення демократії та довіри на місцевому рівні в Україні» (2018–2021), що реалізовував Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2018–2022 роки, відповідно до принципів, закріплених у Європейській хартії місцевого самоврядування (CETS № 122) та Додаткового протоколу до неї про право участі у справах місцевого органу влади (CETS № 207).

Посібник підготували експерти з питань розширення прав і можливостей молоді Рамон Тена (Ramon Tena) (Андорра) та Аїсте Слайте (Aiste Slajute) (Литва) під керівництвом Департаменту співробітництва та зовнішніх зв'язків Секретаріату Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи.

ЗМІСТ

ПОДЯКА	3
ПЕРЕДМОВА	5
ВСТУП	7
Цілі, завдання та цільові групи	7
Використання посібника	8
КОНТЕКСТ	10
Освіта з прав людини та активна громадянська позиція.....	10
Участь молоді	11
Залучення молоді та політика	12
РОЗДІЛ 1. РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ МОЛОДІ: КРОК ЗА КРОКОМ	16
Кольорове кодування	16
Пропонований графік і розподіл завдань	17
Крок 1. Навчання тренерів	18
Крок 2. Навчання молоді	27
Крок 3. Постнавчальні заходи	35
РОЗДІЛ 2. НАВЧАЛЬНА СЕСІЯ В ДЕТАЛЯХ	37
Навчання інструкторів	37
Навчання молоді	57
ДОДАТКИ	81
Додаток 1. Глосарій.....	81
Додаток 2. Шаблони.....	85
Додаток 3. Довідкові документи та додаткові матеріали.....	89
ПРИМІТКИ	95

ПЕРЕДМОВА

Молоді люди перебувають на життєвому роздоріжжі, коли їм доводиться ухвалювати важливі рішення, які впливатимуть на їхнє майбутнє. Щоб допомогти їм долати ці виклики й рухатися вперед, молоді потрібно надавати право голосу в її місцевих і регіональних спільнотах. У Конгресі, який об'єднує обрані місцеві та регіональні органи влади, ми розуміємо таку потребу й прагнемо допомагати молодим людям у цьому процесі, залучаючи їх до громадянського життя.

Органи місцевої влади, будучи найнаближенішими до людей в повсякденному житті, відіграють важливу роль: вони мають можливість співпрацювати та залучати молодь до творчих процесів, адже на молодих людей безпосередньо впливають як дії влади, так і якість надаваних ними послуг. Місцеві та регіональні органи влади також несуть відповідальність за забезпечення рівного доступу молоді до своїх соціальних прав. Один із способів зробити це — організувати конкретні заходи, щоб допомогти молодим людям реалізовувати свої права. Скажімо, вони можуть вживати активних заходів, спрямованих на підтримку зайнятості, або проводити політику, яка сприятиме запобіганню гендерного насильства серед молоді.

Утім участь молоді дає користь не тільки молодим людям. Ми вважаємо, що активна участь молоді в громадянському житті сприятиме доброму врядуванню та соціальній згуртованості. Залучаючи молодь, ми також можемо зміцнювати й підтримувати демократичні цінності та повагу до прав людини, базових принципів діяльності Конгресу. Інакше кажучи, якщо ми хочемо гарантувати легітимність і довіру до наших інститутів, нам *необхідна* активна участь молоді в місцевому політичному житті.

Цей підхід закріплено в Європейській хартії про участь молоді в муніципальному та регіональному житті, ухваленій у 1992-му та переглянутій у 2003-му році. Переглянута Європейська хартія стала важливим кроком у реалізації цієї стратегії. В ній визнано важливість участі молоді та запропоновано конкретні керівні принципи для організації та підтримки якісної молодіжної роботи на місцевому рівні для досягнення цієї мети. На мою думку, один із важливих моментів, які були внесені до Переглянутої хартії та мають велике значення для місцевих органів

влади, полягає в необхідності мати актуальне уявлення про місцеві реалії та потреби молоді.

Щоб підкреслити важливість участі молоді для всіх держав-членів, у 2014 році ми запустили ініціативу «Омолоджувальна політика». Конгрес також подає приклад. Частина цієї ініціативи — наша Програма молодіжних делегатів, яка дає змогу молодим людям з усіх держав — членів Ради Європи брати активну участь у сесіях Конгресу та засіданнях комітетів. Молодіжні делегати висловлюють свої міркування під час дебатів та обмінюються думками з членами Конгресу щодо питань порядку денного. Наше співробітництво так само спрямоване на підвищення обізнаності молоді з місцевою демократією та правами людини, а також на те, щоб допомогти молодим людям зрозуміти, як саме вони можуть взаємодіяти зі своїми місцевими органами влади і яку роль вони здатні відігравати в місцевому політичному житті.

Цілком очевидно, що Конгрес прагне сприяти участі молоді на місцевому рівні. Але, для того щоб стратегії участі були ефективні, вони мають відповідати вимогам тих людей, на яких вони орієнтовані, а молодь повинна бути залучена до планування, реалізації та оцінювання місцевої молодіжної політики й ініціатив із молодіжної роботи.

З огляду на це, пропонований посібник призначений для місцевих органів влади, міських голів, депутатів місцевих рад і державних службовців, які мають намір покращити участь молоді у своїх селах, селищах та містах. Посібник містить практичні рекомендації щодо організації та проведення відповідних навчальних курсів для представників місцевих органів влади й працівників муніципалітетів, а також для молодіжних тренерів.

На завершення варто наголосити: Конгрес твердо вірить в те, що активна участь молоді та якісна молодіжна робота здатні сприяти змінам на місцевому рівні для всіх учасників.

Андреас Кіфер

Генеральний секретар
Конгресу місцевих та регіональних влад
Ради Європи

ВСТУП

Цей посібник розроблено в рамках проєкту «Посилення демократії та довіри на місцевому рівні в Україні» (2018–2021), який реалізовував Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2018–2022 роки. Проєкт Конгресу спрямований на покращення якості демократії на місцевому рівні в Україні шляхом посилення інституційних структур та підтримки органів місцевого самоврядування і їхніх національних асоціацій у діяльності, спрямованій на запровадження принципів етики в процес ухвалення рішень та на сприяння орієнтованішому на громадян, інклюзивному, підзвітному, прозорому місцевому врядуванню¹.

Мета цього посібника — зберегти й поглибити науку, здобуту в ході організації та проведення навчальних курсів за місцем проживання для викладачів, інструкторів та молоді на сході України в період 2019–2020 років. Крім того, ця публікація присвячена розробленню моделі, яку можуть відтворити Конгрес та/або регіональні й місцеві органи влади в усій Європі.

У рамках цього проєкту Конгрес провів два навчальні курси на сході України. У квітні 2019 року в Харкові відбувся тренінг для викладачів і тренерів, після якого в січні 2020 року організовано курс для молоді в Дніпрі. Крім того, у липні й вересні 2020 року вдалося організувати два вебінари для окремих місцевих органів влади України, на яких обговорено питання розширення прав і можливостей молодих людей та їхньої участі в політичному житті.

Це видання розроблене на основі зазначених вище заходів та їх подальших результатів. Тому в центрі уваги пропонованих заходів і навчальних занять — вивчення взаємозв'язку між правами людини, демократією і громадянською участю.

Цілі, завдання та цільові групи

Молоді люди — цільові бенефіціари й об'єкт уваги цього проєкту, утім саме представники регіональних та місцевих органів влади, посадовці місцевих рад, викладачі та тренери — агенти змін, а отже цей посібник розроблено також і для них.

Основна мета посібника полягає в підтримці регіональних та місцевих органів влади в діяльності, спрямованій на сприяння орієнтованому на громадян, підзвітному, прозорому та етичному місцевому врядуванню шляхом залучення недостатньо представлених груп молоді. Тематична структура розроблена з метою вивчення взаємозв'язку між правами людини, демократією та громадянською участю. Конкретна мета цієї моделі полягає в розширенні прав та можливостей молодих людей, щоб вони стали активними громадянами, які беруть участь у демократичному процесі на місцевому, національному та міжнародному рівнях, і можуть сприяти формуванню універсальної культури прав людини, надаючи молодим людям інструменти та всебічні знання про місцеву демократію і права людини, а також про їх взаємозв'язок.

Зрештою, ця публікація містить основну інформацію та покрокові рекомендації для представників місцевих органів влади й працівників муніципалітетів, а також представників неурядових організацій (НУО), викладачів та тренерів. Видання спрямоване на підтримку та подальше заохочення їх до розширення прав і можливостей недостатньо представлених груп молоді через освіту з прав людини та через навчання демократії та громадянської участі.

Використання посібника

Щоб допомогти читачам орієнтуватися в змісті, посібник поділено на чотири основні частини:

- 1) Вступ і контекст: у цих частинах описано теоретичний та інституційний контекст, в який вбудовано видання. Отже, вони ознайомлюють із цілями та завданнями посібника, а також із характеристиками цільових груп і бенефіціарів. Окрім того, у ньому містяться рекомендації, які допоможуть користувачам краще зрозуміти, як користуватися посібником.
- 2) Діяльність: покрокове керівництво: у цьому розділі містяться рекомендації щодо конкретних дій, які розподілено в межах трьох основних етапів:
 - а) Навчання викладачів/тренерів.
 - б) Навчання молоді.
 - в) Постнавчальні заходи.

У рамках кожного з етапів надається така інформація: конкретні цілі для кожного навчального курсу; пропонований профіль

учасника для заходів за місцем проживання; огляд програми для двох заходів; таблиці з графіком і розподілом завдань. Згадані таблиці мають кольорове кодування, щоб візуально виділити конкретні розподіли завдань для кожної із цільових груп.

- 3) План сесії: у цій частині запропоновано зміст сесій для обох заходів за місцем проживання в рамках курсів «Навчання тренерів» і «Навчання молоді». Кожен план охоплює тривалість кожної сесії, цілі, очікувані результати, запропоновані методи навчання, використані корисні ресурси та додаткову інформацію.
- 4) Додатки: ця частина містить інформацію про різні посібники, довідники та інструменти, посилання на програмні документи, вебсайти й програми, на які були посилання в попередніх частинах. Окрім того, вона містить глосарій термінів і зразки форм попередньої і підсумкової оцінки.

Користувачам посібника рекомендовано читати його в хронологічному порядку, пам'ятаючи про те, що розділи «Вступ і контекст» та «Діяльність: покрокове керівництво» призначені для обох цільових груп, представників місцевих органів влади, викладачів та тренерів. «План сесій» і «Додатки» найкорисніші для викладачів та тренерів частинами, бо вони містять зміст сесій і перелік пропонованих методів, додаткову літературу та джерела. Проте автори наполегливо рекомендують, щоб обидві цільові групи повністю ознайомилися з цим посібником, бо такий крок дасть змогу покращити якість комунікації і зміцнити формат роботи між групами.

КОНТЕКСТ

*Бути хорошою людиною і хорошим громадянином —
це не завжди одне й те саме.
Арістотель*

Освіта з прав людини та активна громадянська позиція

Важливість прав людини полягає в тому, що несправедливість значно погіршує якість людського життя. Освіта з прав людини (ОПЛ) діє як превентивний захід, що дає змогу повністю уникнути порушень. Люди, які шанують цінності поваги, рівності і розвивають навички критичного мислення, імовірніше сприятимуть демократичному, мирному та згуртованому суспільству. Крім того, Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (2010) означає ОПЛ як освіту, професійне підготування, підвищення рівня обізнаності, інформацію, практики й діяльність, спрямовані на надання знань, розвиток навичок та розуміння й формування ставлення та поведінки, що дасть змогу тим, що навчаються, сприяти розбудові й захистові загальної культури прав людини в суспільстві².

Хоча громадянство й стосується правових відносин між особою та державою, на сьогодні «громадянство» — це щось набагато більше, ніж правова конструкція, і стосується не лише правових відносин, а й свого особистого почуття належності, скажімо, до спільноти, яку ви можете сформувані і на яку маєте змогу безпосередньо впливати»³. Водночас демократичне громадянство, зокрема, передбачає активну участь осіб у системі прав і обов'язків, якими користуються громадяни в демократичних суспільствах⁴.

Конгрес був завжди переконаний у тому, що добре врядування на місцевому та регіональному рівнях передбачає повне дотримання основних свобод і прав людини. Резолюція 427 (2018) «Сприяння правам людини на місцевому та регіональному рівнях»⁵ закликає застосовувати права людини в політиці на місцях, що сприятиме досягненню мети зміцнення місцевої і регіональної демократії в Європі. Вона ґрунтується на діяльності Конгресу з метою надання допомоги місцевій і регіональній владі в просуванні та застосуванні прав людини в політиці на місцях на основі

прикладів передової практики реалізації прав людини на місцевому і регіональному рівнях в державах — членах Ради Європи.

Участь молоді

Рада Європи рекомендує державам-членам підтримувати й заохочувати участь молоді⁶ в політиці та в громадянських суспільствах як на місцевому, так і на національному рівнях, а також надавати питанню участі молоді пріоритетного значення в державній політиці⁷. Конгрес заявляє, що:

«Участь у демократичному житті будь-якого суспільства — щось більше, ніж просто голосування, балотування на виборах, хоча це все теж важливі складники. Участь та активне громадянство означають мати право, засоби, простір, можливості і, якщо необхідно, підтримку в участі та впливі на ухвалення рішень, а також означає участь у різних заходах і процесах із метою побудови кращого суспільства»⁸.

У низці нещодавніх досліджень підкреслено зниження рівня явки виборців і довіри до політичних інститутів серед молоді в Європі⁹. Для розв'язання цієї проблеми важливо визнавати суб'єктність молоді, налагоджувати партнерські відносини з молодими лідерами і громадянським суспільством, а також приділяти пріоритетну увагу недостатньо представленим групам молоді.

Молоді люди перебувають в ідеальному становищі для того, щоб діяти як вихователі для своїх однолітків і виступати фасилітаторами процесів освіти з прав людини. Тому муніципалітети, які використовують ситуацію присутності молоді, краще підготовлені до розроблення ефективних процесів підтримки демократичної та громадянської участі. Участь молоді — найважливіший елемент громадянської позиції в демократичному суспільстві й необхідна для:

«Заохочення активної громадянської позиції молоді, сприяння інтеграції та залучення молодих людей і посилення їхнього внеску в розвиток демократії»¹⁰.

Тож участь молоді на всіх рівнях ухвалення рішень — місцевому, регіональному, національному та міжнародному — відіграє важливу роль у розбудові демократичніших суспільств, що процвітають.

Цінність молоді як активу мають визнавати як колеги, так і зацікавлені сторони. Активний підхід до молодіжної участі має вирішальне значення для того, щоб місцева політика була дійсно представницькою

та ефективною¹¹. Проте у XXI столітті ситуація з молоддю змінилася і молоді люди вже не так залучені до діяльності, як раніше¹². Сьогодні доводиться спостерігати щоразу глибшу розбіжність у тому, як політичні інститути розуміють участь і як це роблять молоді люди. У наш час молоді люди стикаються з різними проблемами, такими як безробіття, брак гарантій зайнятості та важкий перехід до дорослого життя, і це лише деякі з них. Серед інших актуальних і повторюваних проблем — розчарування й усунення з політичних та громадянських процесів.

Щоб демократична система була законна і заслуговувала на довіру, громадяни цієї системи повинні бути активно залучені. Завдяки співпраці між молоддю та місцевою і регіональною владою впродовж тривалого часу Конгрес продемонстрував свою щиру зацікавленість у сприянні молодіжній участі. Ба більше, він продемонстрував глибоке розуміння цінності молоді з погляду соціальної згуртованості та стабільності демократичних принципів у будь-якому суспільстві, заснованому на повазі до прав людини. Цю політику залучення молоді можна чітко простежити із ухваленням (1992 рік) і переглядом (2015 рік) Європейської хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті¹³.

Залучення молоді та політика

Через те що участь у демократичному житті — це щось більше, ніж просто голосування, вкрай важливо забезпечити засоби для залучення молодих громадян і їхнього постійного впливу на ухвалення рішень. Місцеві органи влади повинні підтримувати ключові принципи та цінності молодіжної участі в розробленні такої місцевої політики, що має гарантувати доступ молоді до прав людини та соціальних прав, а також сприяти формальній та неформальній освіті. Крім того, місцева політика повинна забезпечувати інклюзивність та соціальну згуртованість, громадянську позицію та участь, безпеку, здоров'я і добробут молоді, особливо молодих людей із недостатньо представлених груп.

Як зазначено в останній доповіді Конгресу¹⁴, щоб робота з молоддю «ґрунтувалася на потребах, інтересах, ідеях і досвіді молоді з огляду на їхнє бачення цих складників»¹⁵, необхідно систематично контактувати з молоддю щодо цих питань. Це можна робити за допомогою анкетування, фокус-груп, дебатів та інших активних громадянських ініціатив, безпосередньо залучаючи молодь до всього процесу, зокрема до процесу ухвалення рішень, особливо щодо визначення пріоритетів та

врахування різноманітних інтересів і потреб молоді, які змінюються залежно від міст і сіл.

У Переглянутій Європейській хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті¹⁶ особливу увагу приділено важливості сприяння залученню молодіжних організацій. Багато в чому така настанова пов'язана з тим, що молодіжні та орієнтовані на молодь організації¹⁷ мають унікальні можливості для відображення поглядів і представлення інтересів молоді. Хартія рекомендує місцевій та регіональній владі:

- ▶ мати окремі бюджетні кошти винятково для підтримки молодіжних організацій, які ведуть діяльність, або надають послуги з адвокації, або виступають як представник від молоді в цій місцевості¹⁸;
- ▶ виділяти фінансові та інші ресурси тим НУО, які активно сприяють участі молоді в її діяльності, а також підтримують демократичні структури й процедури ухвалення рішень;
- ▶ неупереджено та спільно з політичними партіями сприяти залученню молоді в партійну політичну систему загалом і підтримувати конкретні дії, такі як навчання;
- ▶ розробити принцип спільного керування й систему ухвалення рішень Ради Європи спільно з молоддю та молодіжними організаціями в тих сферах політики, які стосуються молоді¹⁹.

Крім спільного керування, в Хартії також наведено приклади інших потенційних структур для сприяння активній участі молоді в політиці та ухваленні рішень, зокрема форумів для покращення процесу надання консультацій молоді та її асоціаціям й організаціям; а також сприяння участі молоді в різних консультативних органах тощо.

Крім того, нормотворча робота Ради Європи в галузі молодіжної політики — важливий ресурс для представників національних органів влади, відповідальних за роботу з молоддю. Рада Європи гадає, що державна молодіжна політика місцевих органів влади виграє від²⁰:

- ▶ цілеспрямованого інвестування в молодих людей послідовним і взаємодоповняльним чином, способом, орієнтованим більше на розвиток їхніх можливостей, ніж проблеми;
- ▶ залучення молодих людей до стратегічного формулювання молодіжної політики та висвітлення їхніх поглядів щодо операційної ефективності імплементації політики;

- ▶ створення таких умов для навчання, можливостей та набуття досвіду, які б гарантували розвиток у молодих людей власних знань, навичок та компетенцій, щоб дати їм можливість грати повноцінну роль як на ринку праці, так і в громадянському суспільстві;
- ▶ створення систем для надійного збору даних, щоб продемонструвати ефективність молодіжної політики та виявити ступінь існування «розривів у політиці» стосовно ефективного надання послуг молодим людям із незахищених груп.

2021 року в Україні ухвалено кілька законодавчих документів, спрямованих на сприяння залученню молоді в усі сфери суспільного життя. По-перше, Закон «Про основні засади молодіжної політики»²¹ надає широкий спектр інструментів для участі молоді в ухваленні рішень та у формуванні державної молодіжної політики. Закон так само забезпечує молодіжну участь в ухваленні рішень через Національну раду з питань молоді, яка буде створена при Кабінеті Міністрів України, а також через молодіжні ради на регіональному та місцевому рівнях. Окрім того, закон рекомендує запровадити посади радників із питань молоді для державних посадових осіб на місцевому рівні, які мають сприяти кращій координації діяльності між державою, органами місцевого самоврядування та представниками молоді.

Свою чергою, Національна молодіжна стратегія України до 2030 року²² запроваджує нові підходи до розвитку молоді в Україні та враховує важливі аспекти зобов'язань України щодо досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року. Вона ґрунтується на наявних молодіжних стратегіях та документах України, а також на керівних принципах молодіжної політики Ради Європи, Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу. Існує чотири основні пріоритети Стратегії:

- ▶ безпека: підвищення безпечності довкілля та посилення життєстійкості молоді;
- ▶ здоров'я: формування навичок здорового способу життя, розвиток та збереження фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни;
- ▶ спроможність: залучення молоді до участі в суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентності, формування в молоді громадянських компетенцій;

- інтегрованість: підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу.

Національна стратегія виступає за нагальну необхідність зміцнення партнерства між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, що працюють із дітьми та молоддю, поширення інструментів участі молоді в ухваленні рішень, зокрема через розвиток молодіжних консультативно-дорадчих органів, органів учнівського та студентського самоврядування. Також необхідне підвищення рівня компетенцій як молоді, так і фахівців, які працюють із дітьми та молоддю, зокрема молодіжних працівників, представників молодіжних центрів.

РОЗДІЛ 1

РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ МОЛОДІ: КРОК ЗА КРОКОМ

У цьому розділі міститься покрокове керівництво для регіональних і місцевих органів влади та муніципального персоналу про те, як дати молодим людям можливість стати активними громадянами, які сприяють розвитку культури прав людини й підтримують цінності демократичної участі.

Ця частина базується на підходах до прав людини та неформальної освіти і заохочує викладачів, тренерів та молодь виступати як лідери думок, що пропагують права людини, демократію та громадянську участь. У ній також описано, як реалізувати такі три основні кроки: [1] навчання тренерів; [2] навчання молоді; [3] постнавчальні заходи.

Кольорове кодування

Кольорове кодування використовується для ідентифікації різних розділів інформації, воно допоможе користувачам швидко й ефективно орієнтуватися в цій частині.

Крок 1. Навчання тренерів

Крок 2. Навчання молоді

Крок 3. Постнавчальні заходи

Представники місцевих органів влади та/або муніципального персоналу

Викладачі, тренери та неурядові організації (НУО)

Пропонований графік і розподіл завдань

Місяць	Завдання	Представники місцевих органів влади та/або муніципального персоналу	Викладачі, тренери та НУО
1	Визначення відповідних зацікавлених сторін для можливої співпраці	X	
	Підготування стратегії оцінювання	X	
	Добір міжнародної та національної команди інструкторів	X	
	Розроблення запрошення до участі для учасників	X	
	Оголошення про запрошення учасників до участі	X	X
2	Відбір учасників	X	X
	Консультації з дібраними учасниками	X	X
	Завершення підготування матеріально-технічного забезпечення. Адаптація програми навчання	X	X
3	Імплементація курсу «Навчання тренерів»	X	X
	Підготування та аналіз оцінок учасників навчального курсу	X	X
	Заохочення та підтримка подальших заходів	X	X
4	Добір команди тренерів для проведення «Навчання молоді»	X	
5	Оголошення про запрошення учасників до участі	X	X
	Робота між тренерами		X
	Добір учасників	X	
6	Консультації з дібраними учасниками	X	X
	Завершення підготування матеріально-технічного забезпечення	X	
	Адаптація програми навчання		X
7	Імплементація курсу «Навчання молоді»	X	X
	Оцінка результатів навчання	X	X
8	Заохочення та підтримка подальших заходів	X	X
9	Оцінка	X	X
10	Популяризація і поширення результатів	X	X
	Закриття	X	

Крок 1. Навчання тренерів

Освіта з прав людини, демократія та громадянська участь

Конкретні цілі:

- надати учасникам знання та навички, необхідні для розуміння взаємозв'язку між правами людини, демократією і громадянською участю;
- підвищити компетентність здобувачів освіти в застосуванні теорії на практиці;
- представити різні інструменти та методи неформальної освіти й освіти з прав людини для вдосконалення освітньої практики учасників;
- продовжувати розвивати потенціал викладачів та тренерів щодо роботи з недостатньо представленими групами молоді;
- заохочувати учасників стати лідерами думок для проведення «Навчання молоді» у співпраці з регіональними та/або місцевими органами влади;
- створити пул викладачів та тренерів, що компетентні для проведення якісних заходів із прав людини, демократії та громадянської участі;
- інформувати учасників про роботу Конгресу.

Профіль учасників

Найкращих результатів можна досягти з групою із 20–25 учасників курсу «Навчання тренерів». Пропонується навчати учасників, які демонструють базовий рівень знань у галузі прав людини, демократії та громадянської участі; певний досвід навчання в галузі неформальної освіти; принаймні мінімальну участь у роботі з недостатньо представленими групами молоді; базове володіння англійською мовою (у тому разі, якщо беруть участь міжнародні інструктори, а усний переклад не надається) та високий рівень мотивації і готовності створювати та реалізовувати подальші дії та/або проєкти з молоддю у співпраці з регіональною та/або місцевою владою.

Зміст навчальної програми

	День 1. Визначення контексту	День 2. Права людини та освіта з прав людини	День 3. Розширення компетенцій тренерів	День 4. Контроль, оцінка та завершення
9.00 (30 хв)	С.1.1. Ознайомлення з Конгресом Ради Європи для місцевих і регіональних влад	С.2.1. Підсумок 1-го дня і вступ до 2-го дня	С.3.1. Підсумок 2-го дня і вступ до 3-го дня	С.4.1. Підсумок 3-го дня і вступ до 4-го дня
9.30 (1год 30 хв)	С.1.2. Вступ до курсу «Навчання тренерів»	С.2.2. Права людини та порушення прав людини	С.3.2. Компетенції тренерів	С.4.2. Розроблення навчальних програм та управління проєктами
11.00 (30 хв)	Перерва на каву			
11.30 (1год 30 хв)	С.1.3. Побудова групи	С.2.3. Права людини та порушення прав людини	С.3.3. Проведення оцінення потреб	С.4.3. Оцінення та завершення
13.00 (1год 30 хв)	Обідня перерва			
14.30 (1год 30 хв)	С.1.4. Права людини	С.2.4. Навчання з прав людини для молодих людей	С.3.4. Навчання з прав людини для молодих людей: практика	Від'їзд
16.00 (30 хв)	Перерва на каву			
16.30 (1год 30 хв)	С.1.5. Права людини, демократія та громадянська участь	С.2.5. Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті	С.3.5. Навчання з прав людини для молодих людей: практика	
18.00 (30 хв)	С.1.6. Оцінення в групах	С.2.6. Оцінення в групах	С.3.6. Оцінення в групах	
19.00 (1год)	Вечеря			
20.00	С.1.7. Тімбілдінг	Вільний час	Вільний час	

Запропонований зміст програми базується на методологічному підході до неформальної освіти: поєднання теоретичних знань із практичними прикладами за одночасного залучення здобувачів освіти до колективних заходів, які вимагатимуть активної участі, що, отже, підкреслюватиме внутрішню мотивацію здобувача, добровільну участь, критичне мислення й демократичну суб'єктність²³.

Окрім того, зміст програми передбачає використання трьох основних аспектів освіти з прав людини:

- Навчання **про** права людини: знання про права людини, що вони означають, що означає їх дотримання та захист.
- Навчання **через** права людини: визнання того, що контекст і способи організації та поширення навчання з прав людини мають бути сумісними із цінностями прав людини (наприклад, участь, свобода думки і слова і т. д.) і що в освіті з прав людини процес навчання не менш важливий, ніж сам зміст навчання.
- Навчання **для** прав людини: для розвитку в учасників навичок, позицій та цінностей із метою застосування цінностей прав людини в їхньому житті і вживання активних дій, самостійно або разом з іншими, для заохочення та захисту прав людини²⁴.

Графік і розподіл завдань

Місяць	Завдання	Представники місцевих органів влади та/або муніципального персоналу	Викладачі, тренери та НУО
1	Визначення відповідних зацікавлених сторін для можливої співпраці	X	
	Розроблення стратегії оцінення проєкту	X	
	Добір міжнародної та національної команди інструкторів	X	
	Розроблення запрошення до участі для учасників	X	
	Оголошення про запрошення учасників до участі	X	X
2	Добір учасників	X	X
	Консультації з дібраними учасниками	X	X
	Завершення підготування матеріально-технічного забезпечення. Адаптація програми навчання	X	X
3	Імплементация курсу «Навчання тренерів»	X	X
	Підготування та аналіз оцінок учасників навчального курсу	X	X
	Заохочення та підтримка подальших заходів	X	X

* Будь ласка, зверніть увагу, що «План сесії» пропонує детальніший зміст програми, який містить пропозиції для кожної сесії.

Місяць 1

Визначення відповідних зацікавлених сторін для можливої співпраці

На етапі підготування представникам місцевих органів влади та/або муніципального персоналу рекомендується визначити відповідні зацікавлені сторони для можливого партнерства. Пропонується підготувати офіційне запрошення до співпраці, адресоване НУО, установам формальної освіти та неформальним групам громадянського суспільства, які працюють у своїх місцевих громадах безпосередньо з недостатньо представленими групами молодих людей та в їхніх інтересах. Партнерство між регіональними та/або місцевими органами влади, громадянським суспільством та установами формальної освіти створює стійкі умови для доступу до пулу потенційних учасників для «Навчання інструкторів», а згодом і для курсів «Навчання молоді» та навіть більше — для реалізації подальших дій та/або проєктів у місцевих громадах.

Рекомендується визначити стратегію оцінювання на цьому підготовчому етапі, щоб забезпечити збір даних, необхідних для оцінювання, упродовж усього проєкту.

Підготування стратегії оцінювання

Від самого початку проєкту організаторам слід, співпрацюючи з командою тренерів, підготувати стратегію оцінювання для всього проєкту. Таке оцінювання буде використане наприкінці навчання, упродовж дев'ятого місяця. Його необхідно адаптувати протягом усього навчання, щоб завершити наприкінці тренінгу для молоді.

Добір міжнародної та національної команди інструкторів

Передбачено, що курс «Навчання тренерів» поєднує в собі національні та міжнародні погляди і досвід. Тому рекомендується, щоб цей курс проводила команда, що складається з одного або двох іноземних і одного або двох національних тренерів, які володіють глибокими знаннями у сфері прав людини, демократії та громадянської участі (будь ласка, зверніть увагу, що доступ до міжнародних пулів тренерів можна дістати через різні установи Ради Європи, зокрема Конгрес). Вкрай важливо, щоб дібрані члени команди тренерів добре розуміли

різні стилі навчання, структуру й процедури Ради Європи, ба більше, були зацікавлені в розширенні участі недостатньо представлених молодіжних груп у наших суспільствах.

Бажано, щоб принаймні два члени команди тренерів мали значний досвід роботи з молоддю, а також досвід неформальної освіти та освіти з прав людини. Від усіх тренерів вимагають чудового володіння англійською мовою, щоб забезпечити ефективне спілкування в команді тренерів. Послуги усного перекладу необхідно надавати протягом усього курсу «Навчання тренерів». Якщо можливо, рекомендовано забезпечити рівний гендерний склад тренерської команди.

Розроблення запрошення до участі для учасників

Запрошення учасників до участі повинно містити таку інформацію, зазначену в преамбулі про «Навчання тренерів»:

- Цілі і завдання курсу
- Інформацію про команди організаторів та тренерів курсу
- Очікувані результати навчання учасників
- Опис умов участі
- Місце проведення й тривалість курсу
- Практичну й організаційну інформацію (наприклад, хто буде оплачувати транспортування до/від місця проведення, харчування, проживання, плата за участь (якщо така є), страхування тощо)
- Розклад основної програми
- Використовувані інструменти й методи, а також іншу інформацію, яку організатори вважають актуальною.

Запрошення учасників до участі можна підготувати за допомогою різних цифрових інструментів, таких як Google Forms, Survey Monkey тощо. Потенційним учасникам варто запропонувати подати таку заявку, що може допомогти оцінити мотивацію заявника до участі; досвід і знання в тематичній галузі прав людини, демократії та громадянської участі; очікування від курсу; прихильність і готовність до подальших дій та/або проєктів. Окрім того, заявка повинна містити таку особисту інформацію: ім'я, адреса електронної пошти, організація (якщо така є), місце проживання (місто), стать²⁵, матеріально-технічні потреби (якщо такі є), вимоги до харчування тощо.

Пропонується, щоб команда національних та іноземних тренерів розробила анкету, яка допоможе проаналізувати рівень освіти учасників, досвід роботи, особливо той, який стосується груп молоді; відображатиме рівень компетенцій учасників у межах обраної групи й загальне розуміння прав людини, демократії та громадянської участі, що буде додатково перевірене упродовж курсу. На додаток, вкрай важливо зібрати інформацію про очікування учасників і бажані стилі навчання, щоб забезпечити коригування програми навчання відповідно до потреб здобувачів.

Оголошення про запрошення учасників до участі

Запрошення учасників до участі повинно бути оголошене принаймні за шість-сім тижнів до того, як відбудеться «Навчання тренерів». Такий часовий інтервал необхідний для завершення подальших етапів проекту, таких як добір учасників, консультації із дібраними учасниками, коригування програми навчання, остаточне технічне та матеріально-технічне підготування.

Рекомендовано використовувати мережу відповідних зацікавлених сторін, як-от НУО, установи формальної освіти та неформальні групи громадянського суспільства, які були визначені на початку проекту, для поширення запрошення учасників до участі. Додатково пропонується використовувати канали зв'язку регіональних та місцевих органів влади.

Дібраним національним тренерам рекомендовано надати підтримку в поширенні запрошення до участі серед потенційних учасників, використовуючи свої професійні мережі.

Місяць 2

Добір учасників

Добір учасників має вестися шляхом аналізу того, якою мірою кандидати відповідають вимогам, викладеним у запрошенні до участі. Також пропонується в розумних межах розглянути бажання, мотивацію та готовність учасників працювати над подальшими заходами та/або проєктами.

Рекомендовано забезпечити рівний гендерний склад групи учасників. Варто створити лист очікування, бо під час організації великих групових заходів часто трапляються скасування. Рекомендований розмір групи для «Навчання тренерів» становить від 20 до 25 учасників.

Можна запропонувати національним тренерам посприяти процесові добору учасників.

Консультації з дібраними учасниками

Пропонується провести бесіди з дібраними учасниками, щоб оцінити їхній досвід роботи, потреби в навчанні та матеріально-технічні вимоги.

Рекомендовано, щоб команда організаторів зосередилася на з'ясуванні всіх матеріально-технічних питань, таких як плани доїзду учасників, умови проживання, вимоги до харчування тощо. Це можна зробити, створивши опитувальник із використанням деяких цифрових інструментів, таких як Google Forms, Survey Monkey тощо.

Якщо додаткова інформація все ще буде потрібна, пропонується, щоб національна та міжнародна команда тренерів звернулася до учасників для отримання детальнішої інформації про їхню освіту, досвід роботи та очікування від майбутнього курсу. Рекомендується використовувати онлайн-канал для створення групи серед обраних учасників і ділитися посиланнями на тематичну літературу та відео до початку навчального курсу, щоб стимулювати інтерактивний освітній процес.

Завершення підготування матеріально-технічного забезпечення та адаптація програми навчання

Після проведення бесід із дібраними учасниками на основі отриманих даних можна остаточно сформулювати заходи й внести корективи в програму. Представники місцевих органів влади та/або муніципального персоналу й команди інструкторів повинні регулярно контактувати, щоб узгодити програму, яка містить опис занять та обрану методологію.

Пропонована програма «Навчання інструкторів», заплановані змісти сесій і обрана методологія повинні бути скориговані на основі інформації, зібраної в ході консультацій з учасниками. Команда інструкторів має підтримувати регулярні контакти з представниками місцевих органів влади та/або муніципального персоналу, щоб узгодити остаточний проєкт програми навчання.

Місяць 3

Імплементація «Навчання інструкторів»

На етапі проведення навчального курсу організатори відповідають за матеріально-технічні та адміністративні обов'язки, а команда інструкторів — за реалізацію змісту навчання під час курсу.

Рекомендовано щовечора проводити зустрічі команди інструкторів, щоб обговорити досягнення в навчанні за день і в разі потреби внести корективи в програму на основі щоденних рефлексійних груп учасників.

Підготування та аналіз оцінок учасників навчального курсу

Пропонується, щоб команда організаторів надала команді інструкторів шаблон для короткого звіту про оцінки (див. Додаток 2).

Інформація, зібрана під час сесії оцінювання курсу, і форми оцінювання учасників, зібрані після їхнього від'їзду, повинні скеровувати процес оцінювання та аналізу загального успіху «Навчання інструкторів». Окрім того, команда інструкторів повинна надавати підсумкові звіти, що відображають основні досягнення, здобуту науку й рекомендації.

Команда інструкторів відповідальна за підготування детального підсумкового звіту про оцінювання відповідно до вимоги організаторів.

Заохочення та підтримка подальших заходів

Після завершення навчання організаторам пропонується підтримувати зв'язок з учасниками та надавати підтримку в подальших заходах.

Представникам місцевих органів влади та/або муніципалітетів рекомендовано розробити стратегію постійної підтримки й співпраці з нещодавно створеним пулом інструкторів. Наприклад, організатори можуть попросити учасників надати коротку біографію із зазначенням їхньої спеціалізації та фотографіями, які будуть зібрані в загальній базі даних. Залежно від рішення організаторів, пул інструкторів може бути оприлюднений або поширений усередині регіональних чи місцевих органів влади.

Національні інструктори забезпечують керівництво подальшими заходами та/або проектами (на вимогу представників місцевих органів влади та/або муніципального персоналу).

Крок 2. Навчання молоді

Розширення прав і можливостей молоді через освіту з прав людини, демократію та громадянську участь

Конкретні цілі:

- надати учасникам усебічні знання про права людини, демократію та громадянську участь;
- залучати здобувачів до освітніх заходів із прав людини та демонструвати, як молодь може зробити свій внесок у формування культури прав людини;
- вивчити приклади передової практики співпраці між молоддю, організаціями громадянського суспільства та регіональними і/або місцевими органами влади;
- мотивувати молодих учасників до активнішої участі в процесах ухвалення рішень на місцевому рівні;
- створити активну мережу молодих людей;
- підвищити спроможність учасників використовувати неформальні й освітні методології та інструменти в галузі прав людини для створення заходів і/або проєктів зі своїми колегами;
- зміцнювати співпрацю між політичними інститутами, громадянським суспільством та молоддю;
- інформувати учасників про роботу Конгресу Ради Європи.

Профіль учасників

Найкращих результатів можна досягти з групою до 30 учасників курсу «Навчання молоді». Пропонується орієнтуватися на учасників віком від 18 до 22 років. Посібник може бути адаптований місцевими та регіональними органами влади до профілю молоді в їхньому муніципалітеті або регіоні. Учасників варто відбирати на основі відкритого конкурсу й віддавати пріоритет тим, хто не має попереднього досвіду в галузі неформальної освіти та/або освіти з прав людини, але цікавиться місцевою демократією і правами людини; а також тим, хто походить із неблагополучних сімей і належить до недостатньо представлених молодіжних груп, таких як учні професійно-технічних закладів освіти, ЛГБТКІ+, роми та інші етнічні меншини, ВПО, NEET тощо.

Зміст програми

	День 1. Визначення контексту (розуміння основних концепцій)	День 2. Права людини починаються вдома	День 3. Вивчення освітніх інструментів і передової практики	День 4. Створення взаємодії та планів дій	День 5. Презентація планів подальших дій, оцінення та закриття
9.00 (30 хв)	С.1.1. Знайомство з Конгресом Ради Європи для місцевих і регіональних влад	С.2.1. Підсумок 1-го дня і вступ до 2-го дня	С.3.1. Підсумок 2-го дня і вступ до 3-го дня	С.4.1.1 Рефлексійні групи 4.1.2 Підсумок 3-го дня і вступ до 4-го дня	С.5.1. Підсумок 4-го дня і вступ до 5-го дня
9.30 (1год 30 хв)	С.1.2. Вступ до курсу «Навчання молоді»	С.2.2. Культура прав людини	С.3.2. «Меню інструментів»	С.4.2. «Світове кафе» – обмін прикладами передової практики	С.5.2. Презентація «Планів дій»
11.00 (30 хв)	Перерва на каву				
11.30 (1год 30 хв)	С.1.3. Побудова групи	С.2.3. Права людини, демократія та громадянська участь	С.3.3. «Жива бібліотека»	С.4.3. Семінари за участю представників місцевих органів влади	С.5.3. Оцінення та завершення
13.00 (1год 30 хв)	Обідня перерва				
14.30 (1год 30 хв)	С.1.4. Права людини	С.2.4. Права людини, демократія та громадянська участь	С.3.4. Виїзди на молодіжні проекти	С.4.4. Подальша діяльність і планування дій	Від'їзд
16.00 (30 хв)	Перерва на каву				
16.30 (1год 30 хв)	С.1.5. Права людини, демократія та громадянська участь	С.2.5. Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті	С.3.5. Виїзди на молодіжні проекти	С.4.5. Подальша діяльність і планування дій	
18.00 (30 хв)	С.1.6. Рефлексійні групи	С.2.6. Рефлексійні групи	С.3.6. Вільний вечір	С.4.6. Рефлексійні групи	
19.00	Вечеря				

	День 1. Визначення контексту (розуміння основних концепцій)	День 2. Права людини починаються вдома	День 3. Вивчення освітніх інструментів і передової практики	День 4. Створення взаємодії та планів дій	День 5. Презентація планів подальших дій, оцінення та закриття
20.00	С.1.7. Побудова групи				

**Будь ласка, зверніть увагу, що «Зміст сесії» пропонує детальніший зміст програми, який містить пропозиції для кожної сесії.*

Графік і розподіл завдань

Місяць	Завдання	Представники місцевих органів влади та/або муніципального персоналу	Викладачі, інструктори та НУО
4	Добір команди інструкторів для проведення «Навчання молоді»	X	
5	Оголошення про запрошення учасників до участі	X	X
	Робота між провідним інструктором і дібраними інструкторами		X
	Добір учасників	X	
6	Консультації з дібраними учасниками	X	X
	Завершення підготування матеріально-технічного забезпечення	X	
	Адаптація програми навчання		X
7	Імплементація курсу «Навчання молоді»	X	X
	Оцінення результатів навчання	X	X
8	Заохочення та підтримка подальших заходів	X	X

Місяць 4

Добір команди інструкторів для проведення «Навчання молоді»

Інструктори: пул інструкторів був створений під час «Навчання інструкторів»; відтак рекомендується вибрати від двох до чотирьох членів із пулу для проведення «Навчання молоді».

Під час добору національних інструкторів необхідно опиратися на такі критерії: не менше ніж чотири роки досвіду проведення формального/неформального навчання; глибоке знання тем навчання (права людини, демократія і громадянська участь) і глибоке розуміння молодіжної участі як сукупності взаємопов'язаних тем; вільне володіння українською мовою; добре знання англійської мови; прагнення до подальшої участі та надання підтримки в ході подальшої діяльності.

Провідний інструктор: рекомендовано укласти контракт із провідним інструктором (переважно з одним з інструкторів, які проводили курс «Навчання інструкторів»), який зможе надавати підтримку нещодавно підготовленим національним інструкторам, коли це необхідно.

Місяць 5

Оголошення про запрошення учасників до участі

Рекомендовано використовувати мережу відповідних зацікавлених сторін (сформовану протягом першого місяця розроблення цього проєкту), таких як НУО, установи формальної освіти, неформальні групи громадянського суспільства, нещодавно створений пул інструкторів і канали зв'язку регіональних та місцевих органів влади для поширення запрошення до участі для учасників.

Україні важливо забезпечити, щоб запрошення до участі в курсі «Навчання молоді» дійшло до недостатньо представлених груп молодих людей.

Робота між провідним інструктором і дібраними інструкторами

Рекомендовано забезпечити, щоб дібрані тренери підписали контракти до початку своєї підготовчої роботи. У цих документах повинні бути чітко визначені ролі та обов'язки інструкторів.

Інструктори, дібрані з нещодавно створеного пулу інструкторів, — ключові люди, які розробляють і реалізують «Навчання молоді» за підтримки провідного інструктора.

Провідний інструктор бере активну участь у підготуванні провідного контенту для майбутнього «Навчання молоді», а також за потреби надає додаткову підтримку членам команди інструкторів.

Пропонується такий порядок денний для початку роботи команди інструкторів:

- Очікується, що всі інструктори самостійно вивчать графік і пропоновану структуру сесій у цьому посібнику (частина «Зміст сесій»).
- Перша онлайн-зустріч між членами команди організована для того, щоб познайомитися одне з одним, дізнатися про бажані стилі роботи й обговорити графік та пропонований зміст сесій.
- Розроблення опитувальника для дібраних учасників, який допоможе оцінити їхній досвід неформальної освіти та освіти з прав людини; їхні знання з тем навчання (права людини, демократія та громадянська участь); цілі навчання та очікування щодо майбутнього курсу.

Добір учасників

Рекомендовано обрати до 30 учасників за допомогою відкритого конкурсу на основі профілю учасника, як описано раніше.

Якщо можливо, для участі в окремих частинах навчального курсу варто запросити по одному представнику місцевих органів влади від кожного муніципалітету, який бере участь, щоб молоді люди мали змогу познайомитися зі своїми місцевими обраними представниками, а також майбутніми партнерами й колегами.

Важливо скласти лист очікування учасників, бо відсів — звичайне явище під час організації курсів за місцем проживання.

Місяць 6

Консультації з дібраними учасниками

Пропонується провести консультації з дібраними молодими людьми, щоб забезпечити їхню активну участь. Під час роботи з недостатньо

представленими та маргіналізованими групами молоді вкрай важливо детально розглянути всі матеріально-технічні питання. Наприклад, чи буде в молоді людини достатньо коштів для того, щоб забезпечити собі доїзд до місця проведення? Чи необхідно надіслати учасникам передплачені квитки на поїзд або автобус? Чи легко дістатися до місця проведення на громадському транспорті? У тому разі, якщо молоді люди — члени етнічних меншин, варто поцікавитися, чи всі вони володіють місцевою мовою? Чи потрібно розглянути питання про залучення перекладача?

Отже, організаторам рекомендують зосередитися на з'ясуванні всіх матеріально-технічних питань до початку заходу. Це можна зробити за допомогою опитувальника й цифрових інструментів (наприклад, Google Forms, Survey Monkey або просто через електронну пошту).

Будь ласка, зверніть увагу: команді інструкторів необхідно зібрати всю необхідну інформацію від учасників із метою коригування програми навчання.

Пропонується, щоб команда тренерів зосередилася на оціненні навчальних інтересів та цілей молоді, щоб внести необхідні зміни до програми навчання. Це також можна зробити за допомогою опитувальника.

Важливо зауважити, що команді організаторів необхідно буде зібрати інформацію від учасників щодо матеріально-технічних питань.

Невелика порада: команди організаторів та інструкторів повинні співпрацювати для створення єдиних опитувальників із метою збору всіх даних від учасників, які потрібні обом командам. Наполегливо рекомендується не перевантажувати учасників занадто великою кількістю опитувальників.

Завершення підготування матеріально-технічного забезпечення

Після консультацій з учасниками команді організаторів необхідно завершити все матеріально-технічне підготування (наприклад, забезпечення місця проведення навчання з додатковими приміщеннями, які підходять для сесій у невеликих робочих групах, замовлення харчування згідно з вимогами до харчування учасників тощо). Крім того, пропонується підготувати інформаційну довідку з повною матеріально-технічною інформацією і своєчасно відправити її учасникам електронною поштою до початку навчання.

Адаптація програми навчання

Команді інструкторів необхідно адаптувати пропоновані графіки і зміст сесій для «Навчання молоді» (внесені до «Змісту сесій») на основі аналізу відповідей учасників на опитувальник. Україй важливо забезпечити, щоб програма навчання відповідала потребам, інтересам та очікуванням молоді. Тож достатню кількість часу варто запланувати на інтерактивні, неформальні методи освіти з прав людини, які підходять для молодих людей, у яких багато енергії!

Місяць 7

Імплементація курсу «Навчання молоді»

Команда організаторів відповідає за будь-які матеріально-технічні питання на етапі імплементації. Отже, обидві команди (організаторів та інструкторів) повинні співпрацювати та підтримувати тісний контакт упродовж усього навчання. Команда організаторів також повинна видати учасникам сертифікати, що підтверджують їхню успішну участь у навчанні.

Команда інструкторів відповідає за реалізацію змісту навчання протягом курсу «Навчання молоді». Крім того, очікується, що команді інструкторів буде потрібно щодня вносити незначні корективи в програму навчання і так реагувати на пропозиції, зібрані під час сесій «рефлексійних груп».

Оцінення результатів навчання

Форми навчання учасників «до» і «після» навчання, а також інформація, зібрана під час сесії оцінювання курсу, повинні слугувати основою для оцінювання результатів навчання. Окрім того, команда інструкторів повинна надавати підсумкові звіти, що відображають основні досягнення, здобута науку й рекомендації. Команда організаторів має створити й надати тренерам шаблон для короткого звіту про оцінення.

Команда інструкторів відповідає за підготування детальних підсумкових звітів про оцінення відповідно до вимоги організаторів.

Місяць 8

Заохочення та підтримка подальших заходів

У рамках продовження тренінгу пропонується представляти й просувати потенційні подальші заходи та потенційні проєкти в онлайн-формі, щоб зберегти контакт з учасниками і ще більше сприяти згуртуванню групи. Скажімо, стаття може бути написана й розміщена на вебсайті Ради Європи в Україні²⁶, а також на вебсайтах місцевих та регіональних органів влади, які проводили навчання.

Необхідно надавати підтримку й скеровувати молодих людей, зокрема, під час реалізації їхньої подальшої діяльності та/або проєктів, розроблених упродовж навчання. Інструктори найкраще підходять для такого керівництва та підтримки й повинні підтримувати контакт та надавати відгуки/пропозиції, коли це необхідно. Там, де це можливо, тренерам рекомендовано відвідувати місцеві заходи та/або проєкти, щоб особисто зустрітися з молодими організаторами.

Крок 3. Постнавчальні заходи

Графік і розподіл завдань

Місяць	Завдання	Представники місцевих органів влади та/або муніципального персоналу	Викладачі, інструктори та НУО
9	Оцінка	X	X
10	Видимість і поширення результатів проєкту	X	X
	Закриття проєкту	X	

Місяць 9

Оцінювання

Стратегію оцінювання варто підготувати на початку, зосередивши увагу на таких запитаннях:

- Які причини для проведення оцінювання?
- Які цілі оцінювання?
- Як і коли слід проводити оцінювання?
- Які методи та джерела?

Якщо ці питання потрібно з'ясувати на початку проєкту, то на цьому етапі дані для оцінювання необхідно зібрати й підготувати для систематичного аналізу.

Пропонується долучити інструкторів до загального оцінювання, бо вони брали участь практично на всіх етапах підготування та реалізації проєкту, відповідно до пропозиції організаторів.

Місяць 10

Видимість і поширення результатів

Видимість і поширення результатів підвищують ефективність навчання, і тому на реалізацію цього аспекту процесу варто спрямувати значні зусилля. Існують різні методи та інструменти, які можна використовувати для створення видимості й стратегій поширення. Ознайомтеся

з додатками в розділі «Посібники, довідники та інструменти», а також із буклетом «Робимо хвилі: створення більшого впливу з вашими молодіжними проєктами» для деяких практичних прикладів.

Інструкторам пропонується посприяти видимості й поширенню всіх результатів, використовуючи свої професійні мережі.

Закриття

Закриття проєкту має складатися з двох основних частин:

- адміністративне закриття,
- офіційне закриття.

Адміністративне закриття залежить від внутрішніх адміністративних стандартів і процедур, тоді як офіційне закриття може мати різні форми, такі як публічні молодіжні заходи, пресконференції тощо.

РОЗДІЛ 2

НАВЧАЛЬНА СЕСІЯ В ДЕТАЛЯХ

Навчання інструкторів

ДЕНЬ 1. ПРИБУТТЯ КОМАНДИ ІНСТРУКТОРІВ

ДЕНЬ 0 ПІДГОТОВЧА ЗУСТРІЧ / ПРИБУТТЯ УЧАСНИКІВ

Перед навчальним курсом рекомендується провести підготовчу зустріч команд інструкторів та організаторів, а ввечері — неформальне відкриття заходу з учасниками.

► Зустріч інструкторів та організаторів:

- відвідування навчальних/робочих кімнат, доступних у місці проведення;
- Перевірка списку необхідних матеріалів (таких як папір для фліп-чартів, стикери, маркери тощо);
- забезпечення справності обладнання (проектор, принтер, мікрофони тощо);
- підтвердження розкладу майбутнього заходу;
- розв’язання будь-яких інших практичних або технічних питань.

► Підготовча зустріч інструкторів:

- коротке знайомство між членами команди інструкторів разом з озвученням сфер спеціалізації і бажаних стилів роботи;
- опрацювання змісту навчання (сесія за сесією);
- у разі потреби внесення будь-яких остаточних коригувань до програми навчання.

► Неформальне відкриття заходу:

- після вечері рекомендовано провести неформальну зустріч учасників, команд організаторів та інструкторів;
- пропонується використовувати метод неформальної освіти, який дає змогу людям краще пізнати одне одного;

- Будь ласка, зверніть увагу, що неформальне відкриття повинно тривати не більше ніж годину, бо деякі учасники можуть втомилися після подорожі.

ДЕНЬ 1. ВИЗНАЧЕННЯ КОНТЕКСТУ

Перший день «Навчання інструкторів» присвячено діяльності зі створення груп і визначення теоретичного контексту для програми.

Цілі дня: з'ясувати цілі, завдання й очікувані результати навчального курсу та досягти консенсусу щодо них; створити інклюзивну й позитивну робочу атмосферу; ініціювати зміцнення довіри між учасниками; представити роботу Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи; ознайомити з деякими основними концепціями прав людини; вивчити взаємозв'язок між правами людини, демократією та громадянською участю; встановити зв'язки між теоретичними матеріалами й практичним досвідом учасників.

Сесія 1.1.

Ознайомлення з Конгресом Ради Європи для місцевих та регіональних влад Ради Європи

- ▶ **Тривалість: 30 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - надати інформацію про Конгрес;
 - з'ясувати бачення та контекст навчання;
 - підкреслити важливість прав людини, демократії та громадянської участі в контексті роботи з недостатньо представленими групами молоді.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - ознайомлення з роботою Конгресу;
 - досягнення чіткого розуміння ширшого контексту, у який вбудовано навчальний курс;
 - з'ясування очікувань учасників, а також очікувань організаторів;
 - розширення знань про взаємозв'язок між правами людини, демократією, громадянською участю та роботою з недостатньо представленими групами молоді.

Сесія 1.2.

Вступ до курсу «Навчання інструкторів»

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- представити основні навчальні компоненти: цілі, завдання, графік і методи;
- створити простір для досягнення «групової угоди»;
- почути очікування й запитання учасників щодо майбутнього дня;
- запропонувати учасникам зробити свій внесок у навчальний курс;
- з'ясувати будь-які матеріально-технічні деталі, якщо це необхідно.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- ознайомитися з цілями, завданнями та очікуваними результатами навчання;
- уточнити розклад на найближчі дні;
- дістати можливість висловити очікування й побоювання (якщо можливо, добре було б розглянути в команді інструкторів);
- досягти згоди про те, як працювати і «жити» разом як група («групова угода»).

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується організувати чотири сесії:

- 1) презентація навчальної програми;
- 2) презентація цілей і завдань навчання;
- 3) створення «групової угоди»;
- 4) простір для вираження очікувань, проблем і можливого внеску учасників.

▶ **Пропоновані методи та джерела:**

- «T-Kit 6: Основи навчання».

Сесія 1.3.

Побудова групи

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- створити середовище, яке дасть змогу учасникам краще пізнати одне одного;
- створити позитивну й доброзичливу робочу атмосферу;
- заохочувати активну участь;
- розпочати процес формування групи.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- познайомитися з інструкторами та іншими учасниками;
- досягти відчуття комфорту й упевненості в групі;
- бути готовими до ефективної групової роботи та майбутнього навчального процесу;
- ознайомитись із заходами неформальної освіти та її принципами.

▶ **Додаткова інформація**

Групові заходи повинні бути інтерактивними, спрямованими на стимулювання творчості та нестандартного мислення, пов'язаними з темою навчального курсу та адаптованими до особистого й професійного досвіду учасників. Україй важливо виділити час на підбиття підсумків після кожного з групових заходів, щоб задавати тон для майбутніх сесій відповідно до принципів неформальної освіти.

▶ **Пропоновані методи та джерела:**

- «Т-Kit 6: Основи навчання»;
- інструментарій для навчання і молодіжної роботи Salto.

Сесія 1.4.

Права людини

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- ознайомитися з основними принципами прав людини;
- представити Загальну декларацію прав людини та Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод;
- пов'язати концепції прав людини з такими прикладами з реального життя, які можна застосувати до учасників;
- закласти теоретичну основу для навчального курсу.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- розвиток глибшого розуміння концепцій і принципів прав людини;
- ознайомлення із Загальною декларацією прав людини та Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;
- поширення інформації про приклади з «Посібника Конгресу з прав людини», том 1 і 2;
- опанування здатності встановлювати зв'язки між теоретичними концепціями, офіційними документами та реальними подіями;
- стимулювання критичного мислення;
- удосконалення навичок обговорення, активної участі та публічних виступів.

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується використовувати поєднання теоретичних матеріалів та інтерактивних неформальних освітніх заходів, які стимулюють критичне мислення і забезпечують простір для відкритих дискусій між учасниками.

▶ **Пропоновані методи та джерела:**

- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- Загальна декларація прав людини;
- «Посібник Конгресу з прав людини», том 1 і 2.

Сесія 1.5.

Права людини, місцева демократія та громадянська участь

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- вивчити взаємозв'язок між правами людини, демократією та громадянською участю;
- стимулювати дискусії про те, як ці концепції впливають на повсякденне життя учасників;
- встановити зв'язки між правами людини, демократією, громадянською участю та реаліями недостатньо представлених груп молоді.

► **Очікувані результати для учасників:**

- розширення загальних знань про права людини, демократію та громадянську участь;
- розуміння того, як ці концепції впливають на недостатньо представлені групи молоді;
- краще розуміння того, як взаємодіють права людини, демократія та громадянська участь;
- роздуми про особистий і професійний досвід у галузі прав людини, демократії та громадянської участі.

► **Додаткова інформація**

Пропонується використовувати поєднання теоретичних матеріалів, отриманих від інструкторів, інтерактивних заходів із неформальної освіти, обміну досвідом учасників і активних дискусій упродовж цієї сесії для сприяння досягненню цілей та очікуваних результатів.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- «Скажи своє слово: посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті»;
- «Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті».

Сесія 1.6.

Рефлексійні групи

▶ **Тривалість: 30 хв.**

▶ **Цілі:**

- підтримати учасників у визнанні їхніх результатів навчання;
- створити простір для обміну досвідом між учасниками;
- зібрати відгуки про програму та зміст навчання;
- зібрати пропозиції щодо вдосконалення навчання;
- розв'язати технічні й практичні питання, якщо такі є.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- навчитися розвивати заходи неформальної освіти;
- удосконалити навички критичної рефлексії та самооцінювання;
- встановити й оцінити особисті навчальні процеси та цілі;
- розвинути навички надання конструктивного зворотного зв'язку.

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується створити невеликі рефлексійні групи за сприяння інструкторів (по одній групі на інструктора). Рекомендується проводити частково структуровані рефлексійні сесії із відкритими питаннями, які спонукатимуть учасників відверто говорити про свій досвід навчання, а також допомагатимуть у визначенні цілей навчання.

Сесія 1.7.

Вечірній захід: побудова групи

▶ **Тривалість: 60 хв.**

▶ **Цілі:**

- створити для учасників можливості, які дають змогу краще пізнати одне одного;
- заохочувати почуття згуртованості серед учасників;
- сприяти процесові розбудови мережі.

► **Очікувані результати для учасників:**

- зміцнення почуття згуртованості серед учасників;
- створення можливих мережових зв'язків;
- стимулювання почуття готовності до групової роботи і співпраці.

► **Додаткова інформація**

Пропонується сприяти інтерактивній груповій діяльності, яка дасть змогу учасникам краще пізнати одне одного і зміцнить почуття солідарності в групі. Крім того, рекомендується приділяти особливу увагу можливостям мережової взаємодії серед учасників.

ДЕНЬ 2. ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ОСВІТА З ПРАВ ЛЮДИНИ

Другий день «Навчання інструкторів» присвячено подальшому вивченню теми прав людини і презентації системи освіти з прав людини, інструментів та методів, які слід використовувати під час роботи з молоддю.

Цілі дня: проаналізувати порушення прав людини, найактуальніші для групи учасників; презентувати систему освіти з прав людини для молоді; запропонувати інструменти та методології, розроблені Радою Європи для роботи з недостатньо представленими молодіжними групами (тематична спрямованість: права людини, демократія та громадянська участь); надати короткий опис Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. Крім того, пропонується охопити інформацію про роль Конгресу в просуванні місцевої демократії.

Сесія 2.1.

Вступ до дня

► **Тривалість: 30 хв.**

► **Цілі:**

- узагальнити цілі попереднього дня та основні результати навчання;
- представити програму на день;
- розв'язати невідкладні технічні й практичні питання, якщо такі є.

► **Очікувані результати для учасників:**

- краще розуміння накреслених навчальних цілей курсу;
- уточнення майбутніх сесій і програми на день;
- можливість озвучити будь-які технічні або практичні проблеми.

► **Додаткова інформація**

Пропонується почати цю ранкову сесію з енерджайзера²⁷, перш ніж підбивати підсумки навчання за попередній день та ознайомлювати з програмою дня. Крім того, рекомендовано розглянути відгуки учасників «рефлексійної групи» за попередній день.

Сесії 2.2. і 2.3.

Права людини та порушення прав людини

► **Тривалість: 2 × 90 хв**

► **Цілі:**

- продовжити вивчення прав людини в контексті питання порушення таких прав;
- дослідити конкретні порушення прав людини, які стосуються недостатньо представлених груп молоді;
- залучити учасників до критичних дискусій щодо захисту прав людини на місцевому рівні;
- продовжити дослідження взаємозв'язку між правами людини, демократією та громадянською участю;
- надати підтримку учасникам (майбутнім інструкторам) у розвитку знань, навичок і підходів, необхідних для роботи в рамках освіти з прав людини з молоддю.

► **Очікувані результати для учасників:**

- розширення знань про права людини та порушення прав людини;
- ознайомлення з форматом освіти з прав людини в рамках неформальної освіти;
- краще розуміння того, як порушення прав людини впливають на недостатньо представлені групи молоді;
- нарощення потенціалу для планування та реалізації програм і заходів освіти з прав людини з молоддю;

- стимулювання критичного мислення, навичок публічних виступів і групових дискусій.

► **Додаткова інформація**

Пропонується організувати два паралельні семінари на кожну сесію на основі різних тем із прав людини, які організатори та інструктори вважатимуть найзастосовнішими для певної групи й недостатньо представлених груп молоді. Пропоновані теми охоплюють: громадянство та участь, культура та спорт, демократія, інвалідність і дизейблізм, дискримінація та нетерпимість, освіта, довкілля, гендерна проблематика, глобалізація, охорона здоров'я, медіа, міграція, мир та насильство, бідність, релігія і переконання, війна та тероризм, а також робота²⁸.

Після семінарів варто організувати сесію таким чином, щоб кожна група ознайомила зі своїми міркуваннями й підготувала ґрунт для обговорення.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Закладинки: посібник із протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини»;
- «Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей»;
- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- «Скажи своє слово: посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті»;
- «T-Kit 6: Основи навчання».

Сесія 2.4.

Освіта з прав людини

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- ознайомити молодь з основними принципами і системою освіти з прав людини;
- розглянути освіту з прав людини в контексті роботи з недостатньо представленими групами людей;

- дослідити інструменти та методи, розроблені Радою Європи для підтримки роботи, яка стосується освіти з прав людини та інших взаємопов'язаних тем, як-от демократія та громадянська участь.

► **Очікувані результати для учасників:**

- здобуття знань про концептуальні основи освіти з прав людини;
- підвищення обізнаності з освітою з прав людини серед конкретних недостатньо представлених молодіжних груп;
- ознайомлення з різними методами роботи з освітою з прав людини в рамках неформальної освіти;
- нарощення потенціалу для планування та реалізації заходів освіти з прав людини з молоддю.

► **Додаткова інформація**

Пропонується використовувати поєднання теоретичних матеріалів та інтерактивних неформальних освітніх заходів, які стимулюють дискусії між учасниками. Крім того, рекомендовано ознайомити з такими освітніми інструментами та методами, розробленими Радою Європи:

- «Закладинки: посібник із протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини»;
- «Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей»;
- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- «Не судіть по обкладинці! Посібник для тих, хто організовує «Живу бібліотеку»»;
- «Скажи своє слово: посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті».

Сесія 2.5.

Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- ознайомити учасників з основними принципами Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті;

- сприяти захопливому обговоренню того, як ця Хартія впливає на недостатньо представлені групи молоді в місцевих громадах;
- надалі використовувати взаємозв'язок між правами людини, демократією та громадянською участю.

► **Очікувані результати для учасників:**

- підвищення обізнаності з участю молоді в місцевому та регіональному житті;
- підвищення обізнаності з європейськими стандартами молодіжної участі;
- розуміння того, як ця Хартія може вплинути на недостатньо представлені групи молодих людей у їхніх громадах;
- розвиток навичок прив'язки офіційних публікацій до реальної життєвої ситуації цільових груп;
- підвищення готовності до планування та проведення заходів на теми прав людини, демократії та громадянської участі;
- удосконалення критичного мислення та навичок групового обговорення.

► **Додаткова інформація**

Для цієї сесії пропонується використовувати поєднання теоретичних матеріалів інструктора та форм обговорень з учасниками.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті.

Сесія 2.6.

Рефлексійні групи

► **Тривалість: 30 хв.**

► **Цілі:**

- підтримати учасників у визнанні їхніх результатів навчання;
- створити простір для обміну досвідом між учасниками;
- зібрати відгуки про програму та зміст навчання;
- зібрати пропозиції щодо вдосконалення навчання;

- розв’язати технічні й практичні питання, якщо такі є.

► **Очікувані результати для учасників:**

- навчитися розвивати заходи неформальної освіти;
- удосконалити навички критичної рефлексії та самооцінення;
- встановити й оцінити особисті навчальні процеси та цілі;
- розвинути навички надання конструктивного зворотного зв’язку.

► **Додаткова інформація**

Пропонується створити невеликі рефлексійні групи за сприяння інструкторів (по одній групі на інструктора). Рекомендується проводити частково структуровані рефлексійні сесії з відкритими питаннями, які спонукатимуть учасників відверто говорити про свій досвід навчання, а також допомагатимуть у визначенні цілей навчання.

ДЕНЬ 3. РОЗВИТОК КОМПЕТЕНЦІЙ ІНСТРУКТОРА

Третій день «Навчання інструкторів» присвячено подальшому розвитку компетенцій і навичок інструктора для роботи з недостатньо представленими групами молоді в галузі прав людини, демократії та громадянської участі.

Цілі дня: створити простір і надати учасникам інструменти для проведення оцінення щодо своїх особистих компетенцій як інструкторів та викладачів; ознайомити з інструментами й методами для проведення оцінення потреб; забезпечити підтримку, керівництво та зворотний зв’язок під час практичних занять учасників.

Сесія 3.1.

Вступ до дня

► **Тривалість: 30 хв.**

► **Цілі:**

- узагальнити цілі попереднього дня та основні результати навчання;
- представити програму на день;

- розв’язати невідкладні технічні й практичні питання, якщо такі є.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - краще розуміння накреслених навчальних цілей курсу;
 - уточнення майбутніх сесій і програми на день;
 - можливість озвучити будь-які технічні або практичні проблеми.
- ▶ **Додаткова інформація**

Пропонується почати цю ранкову сесію з енерджайзера, перш ніж підбивати підсумки навчання за попередній день та ознайомлювати з програмою дня. Крім того, рекомендовано розглянути відгуки учасників «рефлексійної групи» за попередній день.

Сесія 3.2.

Компетенції інструкторів

- ▶ **Тривалість: 90 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - надати простір для особистої і професійної рефлексії;
 - представити інструменти для самооцінювання компетенцій інструктора і викладача.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - удосконалення навичок особистої та професійної саморефлексії і самооцінювання;
 - вивчення інструментів і методів, які можуть сприяти критичній рефлексії та самооцінюванню;
 - проведення чіткішого особистого аналізу компетенцій, необхідних для роботи з молоддю;
 - визначення ділянок для подальшого вдосконалення навичок і компетенцій.
- ▶ **Додаткова інформація**

Пропонується впровадити кілька різних інструментів і методів, які допомагатимуть інструкторам та викладачам із питань молоді самостійно оцінювати власні навички й компетенції. Крім того,

рекомендовано подбати про те, щоб в кінці сесії була виділена достатня кількість часу для саморефлексії і для спільного обговорення в невеликих групах.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- портфоліо молодіжної роботи.

Сесія 3.3.

Проведення оцінення потреб

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- обговорити важливість проведення оцінення потреб під час роботи з недостатньо представленими групами молоді;
- ознайомити з конкретними методами та інструментами для проведення оцінення потреб молодих людей;
- зрозуміти, як проводити аналіз даних, зібраних у ході оцінення потреб.

► **Очікувані результати для учасників:**

- здобуття кращого розуміння того, як проводити оцінення потреб із недостатньо представленими групами молоді;
- освоєння методів та інструментів для проведення оцінення потреб й аналізу зібраних даних;
- вивчення того, як створювати програми неформальної освіти на основі аналізу оцінки потреб.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Т-Kit 6: Основи навчання» (3.1. Оцінення потреб).

Сесії 3.4 і 3.5.

Навчання з прав людини для молодих людей: практика

▶ **Тривалість: 2 × 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- забезпечити простір для практики та проведення заходів неформальної освіти;
- продовжувати вивчати тематику прав людини, демократії та громадянської участі;
- посилити загальні компетенції інструкторів та викладачів із питань молоді.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- здобуття глибших знань із тематики, яка стосується прав людини, демократії та громадянської участі;
- зміцнення впевненості для сприяння заходам неформальної освіти з молоддю з використанням посібників Ради Європи;
- розвиток загальних компетенцій інструкторів і викладачів (знань, навичок та підходів) із питань молоді.

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується провести дві сесії, у ході яких учасники проведуть паралельні семінари для своїх колег, використовуючи заходи з посібників Ради Європи («Компас», «Компасіто», «Скажіть своє слово» або «Закладинки»). Рекомендовано зробити тематичний акцент на правах людини, демократії і громадянській участі, щоб продовжити дискусію про взаємозв'язок між цими темами. Інструктор повинен забезпечувати основу й надавати підтримку учасникам упродовж сесій.

▶ **Пропоновані методи та джерела:**

- «Закладинки: посібник із протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини»;
- «Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей»;
- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- «Скажи своє слово: посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті».

Сесія 3.6.

Рефлексійні групи

► **Тривалість: 30 хв.**

► **Цілі:**

- підтримати учасників у визнанні їхніх результатів навчання;
- створити простір для обміну досвідом між учасниками;
- зібрати відгуки про програму та зміст навчання;
- зібрати пропозиції щодо вдосконалення навчання;
- розв'язати технічні й практичні питання, якщо такі є.

► **Очікувані результати для учасників:**

- навчитися розвивати заходи неформальної освіти;
- удосконалити навички критичної рефлексії та самооцінки;
- встановити й оцінити особисті навчальні процеси та цілі;
- розвинути навички надання конструктивного зворотного зв'язку.

► **Додаткова інформація**

Пропонується створити невеликі рефлексійні групи за сприяння інструкторів (по одній групі на інструктора). Рекомендується проводити частково структуровані рефлексійні сесії з відкритими питаннями, які спонукатимуть учасників відверто говорити про свій досвід навчання, а також допомагатимуть у визначенні цілей навчання.

ДЕНЬ 4. КОНТРОЛЬ, ОЦІНЕННЯ ТА ЗАВЕРШЕННЯ

Четвертий день «Навчання *інструкторів*» присвячено подальшим заходам, а також оціненню та офіційному закриттю заходу.

Цілі дня: створення подальших заходів; подальший розвиток компетенцій, пов'язаних із плануванням, підготуванням та проведенням навчальних курсів; створення простору для оцінення та завершення навчання.

Сесія 4.1.

Вступ до дня

- ▶ **Тривалість: 30 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - узагальнити цілі попереднього дня та основні результати навчання;
 - представити програму на день; розв'язати невідкладні технічні й практичні питання, якщо такі є.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - краще розуміння накреслених навчальних цілей курсу;
 - уточнення майбутніх сесій і програми на день;
 - можливість озвучити будь-які технічні або практичні проблеми.
- ▶ **Додаткова інформація**

Пропонується почати цю ранкову сесію з енерджайзера, перш ніж підбивати підсумки навчання за попередній день та ознайомлювати з програмою дня. Крім того, рекомендовано розглянути відгуки учасників «рефлексійної групи» за попередній день.

Сесія 4.2.

Розроблення навчальних програм, управління проєктами та подальша діяльність

- ▶ **Тривалість: 90 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - представити моделі та приклади навчальних курсів для молоді в рамках неформальної освіти;
 - ознайомитися з принципами управління проєктним циклом у рамках будь-якого навчального курсу та засвоїти такі принципи (планування, підготування, впровадження та оцінення);
 - забезпечити учасникам простір для проведення подальших заходів.

► **Очікувані результати для учасників:**

- здобути глибші знання про розроблення навчальних програм неформальної освіти для недостатньо представлених груп молоді;
- ознайомитися з управлінням проектним циклом і різними етапами молодіжних проєктів;
- вивчити подальші ідеї та можливості для розбудови налагоджених зв'язків і співпраці.

► **Додаткова інформація**

Пропонується, щоб ця сесія складалася з трьох основних частин: а) розроблення навчальних програм, б) управління проєктами, в) подальші заходи. Рекомендується, щоб частини А і В у вигляді теоретичних матеріалів представила команда інструкторів. Частина С повинна бути реалізована з використанням захопливих методів неформальної освіти, що формують можливості для ідей та досліджень учасників.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «T-Kit 6: Основи навчання».

Сесія 4.3.

Оцінення та завершення

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- оцінити зміст навчання та програму цього курсу «Навчання інструкторів»; роботу організаторів і команд інструкторів; технічну та практичну організацію навчання;
- вивчити навчальні процеси учасників;
- проаналізувати, якою мірою цей навчальний курс досяг своїх цілей і завдань, а також очікуваних результатів навчання.

► **Очікувані результати для учасників:**

- здатність самостійно оцінювати особисті та професійні процеси й результати навчання;
- наявність часу для рефлексії та оцінення загального досвіду навчання в рамках «Навчання інструкторів»;

- надання зворотного зв'язку організаторам і командам інструкторів;
- учасники відчують, що захід доходить свого логічного завершення.

► **Додаткова інформація**

Це найважливіша частина навчального курсу, особливо для команд організаторів та інструкторів. Відгуки учасників і дані, зібрані упродовж цієї сесії, допоможуть оцінити ефективність навчання та загальну продуктивність команд. Пропонується використовувати захопливі методи неформальної освіти, які заохочують учасників висловлювати як свої міркування, так і особистий досвід, пов'язаний із темами навчального курсу.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «T-Kit 10: Оцінювання навчання в молодіжній роботі»;
- «T-Kit 3: Управління проєктами» (3.4. Оцінювання проєкту).

Навчання молоді

ДЕНЬ 0. ПРИБУТТЯ КОМАНДИ ІНСТРУКТОРІВ

ПІДГОТОВЧА ЗУСТРІЧ / ПРИБУТТЯ УЧАСНИКІВ

Перед «Навчанням молоді» рекомендовано провести підготовчу зустріч команд інструкторів та організаторів, а ввечері — неформальне відкриття заходу з учасниками.

► **Зустріч інструкторів та організаторів:**

- відвідування навчальних/робочих кімнат, доступних у місці проведення;
- перевірка списку необхідних матеріалів (таких як папір для фліп-чартів, стикери, ручки, маркери тощо);
- забезпечення справності обладнання (проектор, принтер, мікрофони тощо);
- підтвердження розкладу майбутнього заходу;
- розв'язання будь-яких інших практичних або технічних питань.

► **Підготовча зустріч інструкторів:**

- коротке знайомство між членами команди інструкторів разом з озвученням сфер спеціалізації і бажаних стилів роботи;
- опрацювання змісту навчання (сесія за сесією);
- у разі потреби внесення будь-яких остаточних коригувань до програми навчання.

► **Неформальне відкриття заходу:**

- після вечері рекомендовано провести неформальну зустріч учасників, команд організаторів та інструкторів;
- пропонується використовувати метод неформальної освіти, який дає змогу людям дізнатися імена одне одного, а також деякі загальні відомості;
- будь ласка, зверніть увагу, що неформальне відкриття повинно тривати не більше ніж годину, бо деякі учасники можуть втомилися після подорожі.

ДЕНЬ 1. ВИЗНАЧЕННЯ КОНТЕКСТУ (РОЗУМІННЯ ОСНОВНИХ КОНЦЕПЦІЙ)

Перший день «Навчання молоді» присвячено заходам зі створення груп і формуванню чіткого та загального розуміння трьох основних концепцій, що стосуються прав людини, демократії та громадянської участі.

Цілі дня: роз'яснити цілі, завдання та очікувані результати навчального курсу; сформуванню інклюзивну та позитивну атмосферу навчання; ініціювати зміцнення довіри між учасниками; представити роботу Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи; ознайомити з основними концепціями прав людини, демократії та громадянської участі.

Сесія 1.1.

Ознайомлення з Конгресом Ради Європи для місцевих та регіональних влад Ради Європи

- ▶ **Тривалість: 30 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - надати інформацію про Конгрес;
 - з'ясувати бачення та контекст навчання;
 - пояснити, чому концепції прав людини, демократії та громадянської участі — основна тематична спрямованість цього заходу.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - ознайомлення з роботою Конгресу;
 - досягнення чіткого розуміння ширшого контексту, у який вбудовано навчальний курс;
 - з'ясування своїх власних очікувань, а також очікувань організаторів цього курсу;
 - розширення їхніх знань про взаємозв'язок між правами людини, демократією, громадянською участю та реаліями недостатньо представлених груп молоді.

Сесія 1.2.

Вступ до курсу «Навчання молоді»

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- представити основні навчальні компоненти: цілі, завдання, графік і методи;
- створити простір для досягнення «групової угоди»;
- почути очікування й запитання учасників щодо майбутнього дня;
- запропонувати учасникам зробити свій внесок у навчальний курс;
- з'ясувати будь-які матеріально-технічні деталі, якщо це необхідно.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- ознайомитись із цілями, завданнями та очікуваними результатами навчання;
- уточнити розклад на найближчі дні;
- дістати можливість висловити очікування й побоювання (якщо можливо, добре було б розглянути в команді інструкторів);
- досягти згоди про те, як працювати та «жити» разом як група («групова угода»).

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується організувати чотири паралельні сесії: а) презентація навчальної програми; б) презентація цілей і завдань навчання; в) створення «групової угоди»; г) простір для озвучення очікувань учасників, проблем та можливого внеску.

▶ **Пропоновані методи та джерела:**

- «T-Kit 6: Основи навчання».

Сесія 1.3.

Побудова групи

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- створити середовище, яке дасть змогу учасникам пізнати одне одного;
- створити позитивну й доброзичливу робочу атмосферу;
- заохочувати активну участь;
- розпочати процес формування групи.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- знайомство одне з одним і командою інструкторів;
- досягти відчуття комфорту й упевненості в групі;
- бути готовими до ефективної групової роботи та майбутнього навчального процесу;
- ознайомитись із заходами неформальної освіти та її принципами.

▶ **Додаткова інформація**

Групові заходи повинні бути інтерактивними, спрямованими на стимулювання творчості та нестандартного мислення, пов'язаними з темою навчального курсу та особистим і професійним досвідом учасників. Україй важливо виділити час для підбиття підсумків після кожного з групових заходів, щоб задавати тон для майбутніх сесій відповідно до принципів неформальної освіти.

▶ **Пропоновані методи та джерела:**

- «Т-Kit 6: Основи навчання»;
- інструментарій для навчання і молодіжної роботи Salto.

Сесія 1.4.

Права людини

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- дослідити основні принципи прав людини;
- представити Загальну декларацію прав людини та Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод;
- пов'язати концепції прав людини з такими прикладами з реального життя, які можна застосувати до учасників;
- закласти теоретичну основу для навчального курсу.

► **Очікувані результати для учасників:**

- розвиток глибшого розуміння концепцій і принципів прав людини;
- ознайомлення із Загальною декларацією прав людини та Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;
- опанування здатності встановлювати зв'язки між теоретичними концепціями, офіційними документами та реальними подіями;
- стимулювання критичного мислення;
- удосконалення навичок обговорення, активної участі та публічних виступів.

► **Додаткова інформація**

Пропонується використовувати поєднання теоретичних матеріалів та інтерактивних неформальних освітніх заходів, які стимулюють критичне мислення і забезпечують простір для відкритих дискусій між учасниками.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей»;
- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- Загальна декларація прав людини;
- «Посібник Конгресу з прав людини», том 1 і 2.

Сесія 1.5.

Права людини, демократія та громадянська участь

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- ознайомити з концепціями демократії та громадянської участі;
- вивчити взаємозв'язок між правами людини, демократією та громадянською участю;
- запропонувати учасникам встановити зв'язок між теоретичними концепціями та власними життєвими реаліями;
- закласти теоретичну основу для майбутніх сесій.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- краще розуміння основних концепцій демократії та громадянської участі;
- вміння виявляти взаємозв'язок між правами людини, демократією та громадянською участю;
- зміцнення здатності пов'язувати теоретичні концепції з прикладами з реального життя;
- удосконалення навичок активного слухання й групового обговорення завдяки активній участі в групі.

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується використовувати поєднання теоретичних матеріалів та інтерактивних неформальних освітніх заходів, які стимулюють критичне мислення і забезпечують простір для відкритих дискусій між учасниками.

▶ **Пропоновані методи та джерела:**

- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- «Скажи своє слово: посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті».

Сесія 1.6.

Рефлексійні групи

▶ **Тривалість: 30 хв.**

▶ **Цілі:**

- підтримати учасників через визнання їхніх результатів навчання;
- створити простір для обміну досвідом між учасниками;
- зібрати відгуки про програму та зміст навчання;
- зібрати пропозиції щодо вдосконалення навчання;
- розв'язати технічні й практичні питання, якщо такі є.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- навчитися розвивати заходи неформальної освіти;
- удосконалити навички критичної рефлексії та самооцінення;
- встановити й оцінити особисті навчальні процеси та цілі;
- розвинути навички надання конструктивного зворотного зв'язку.

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується створити невеликі рефлексійні групи за сприяння інструкторів (по одній групі на інструктора). Рекомендується проводити частково структуровані рефлексійні сесії з відкритими питаннями, які спонукатимуть учасників відверто говорити про свій досвід навчання, а також допомагатимуть у визначенні цілей навчання.

Сесія 1.7.

Вечірній захід: побудова групи

▶ **Тривалість: 60 хв.**

▶ **Цілі:**

- створити для учасників можливості, які дають змогу краще пізнати одне одного;
- зміцнити почуття згуртованості серед учасників;
- сприяти процесові розбудови мережі.

► **Очікувані результати для учасників:**

- зміцнення почуття згуртованості серед учасників;
- створення можливих мережових зв'язків;
- стимулювання почуття готовності до групової роботи і співпраці.

► **Додаткова інформація**

Пропонується сприяти інтерактивній груповій діяльності, яка дасть змогу учасникам краще пізнати одне одного і зміцнить почуття солідарності в групі. Крім того, рекомендується приділяти особливу увагу можливостям мережової взаємодії серед учасників.

ДЕНЬ 2. ПРАВА ЛЮДИНИ ПОЧИНАЮТЬСЯ ВДОМА

Другий день «Навчання молоді» присвячено вивченню поняття «Права людини починаються вдома».

Цілі дня: вивчення того, як через освіту молоді з прав людини формується культура прав людини; подальший аналіз взаємозв'язку між правами людини, демократією і громадянською участю (з акцентом на місцевому вимірі); ознайомлення з Переглянутою Європейською хартією про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті.

Сесія 2.1.

Вступ до дня

► **Тривалість: 30 хв.**

► **Цілі:**

- узагальнити цілі попереднього дня та основні результати навчання;
- представити програму на день;
- розв'язати невідкладні технічні й практичні питання, якщо такі є.

► **Очікувані результати для учасників:**

- краще розуміння накреслених навчальних цілей курсу;
- уточнення майбутніх сесій і програми на день;
- можливість озвучити будь-які технічні або практичні проблеми.

► **Додаткова інформація**

Пропонується почати цю ранкову сесію з енерджайзера, перш ніж підбивати підсумки навчання за попередній день та ознайомлювати з програмою дня. Крім того, рекомендовано розглянути відгуки учасників «рефлексійної групи» за попередній день.

Сесія 2.2.

Культура прав людини

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- ознайомити з концепцією освіти з прав людини;
- дослідити, як формується культура прав людини через освіту з прав людини (з акцентом на місцевому вимірі);
- навести приклади передової практики проєктів освіти з прав людини для молоді.

► **Очікувані результати для учасників:**

- Підвищення рівня обізнаності молоді про освіту з прав людини;
- краще розуміння того, як освіта з прав людини на місцевому рівні сприяє формуванню глобальної культури прав людини;
- натхнення позитивними прикладами проєктів із прав людини, які реалізували молоді люди;
- глибші загальні знання про освіту з прав людини та культуру прав людини, особливо в контексті місцевої молодіжної участі та неформальної освіти.

► **Додаткова інформація**

Ця сесія сприятиме створенню теоретичної основи для решти курсу. Пропонується підготувати добре структуровані теоретичні матеріали, використовуючи різні інструменти для подання інформації, такі як презентації PowerPoint, відео, дзвінки для проведення бесід через онлайн-платформи (наприклад, для представлення прикладів передової практики) тощо. Важливо пам'ятати, що під час роботи з молоддю застосовані інструменти мають уможливити подання концептуальної інформації в захопливій формі.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей»;
- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді».

Сесія 2.3. та 2.4.

Права людини, демократія та громадянська участь

► **Тривалість: 2 × 90 хв.**

► **Цілі:**

- продовжувати вивчати взаємозв'язок між правами людини, демократією та громадянською участю;
- вивчити, як ці концепції впливають на життя сучасної молоді (глобально й локально);
- визначити та проаналізувати терміни «соціальна ізоляція/інтеграція» та «недостатньо представлені групи молоді»;
- сприяти тематичним дискусіям, а також обмінові думками та досвідом між учасниками.

► **Очікувані результати для учасників:**

- підвищена обізнаність із правами людини, демократією та громадянською участю;
- глибше розуміння того, як пов'язати теоретичні концепції з реальним життєвим досвідом молодих людей;
- вивчення соціальної ізоляції та соціальної інтеграції;
- розвиток глибшого розуміння проблем недостатньо представлених груп і необхідності того, щоб голоси таких людей зазвучали в суспільстві;
- удосконалення навичок активного слухання, публічних виступів та групового обговорення;
- набуття впевненості у своїх силах та виборювання можливостей для створення й реалізації спільних програм у співпраці з колегами в місцевих муніципалітетах.

► **Додаткова інформація**

Пропонується використовувати сукупність захопливих методик неформальної освіти (будь ласка, ознайомтеся з посібником

нижче), теоретичних матеріалів команди інструкторів, дискусій учасників та обмінів досвідом.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Закладинки: посібник із протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини»;
- «Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей»;
- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- «Скажи своє слово: посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті»;
- «Т-Kit 8: Соціальна інтеграція».

Сесія 2.5.

Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- ознайомити учасників із принципами Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті;
- сприяти захопливому обговоренню того, як ця Хартія впливає на недостатньо представлені групи молоді в місцевих громадах;
- надалі використовувати взаємозв'язок між правами людини, демократією та громадянською участю.

► **Очікувані результати для учасників:**

- підвищення їхньої обізнаності з участю молоді в місцевому та регіональному житті;
- підвищення обізнаності з європейськими стандартами молодіжної участі;
- розуміння того, як ця Хартія може вплинути на недостатньо представлені групи молодих людей у їхніх громадах;
- набуття навичок прив'язки офіційних публікацій до реальної життєвої ситуації цільових груп;
- підвищення готовності до планування та проведення заходів на теми прав людини, демократії та громадянської участі;

- удосконалення критичного мислення та навичок групового обговорення.

► **Додаткова інформація**

Для цієї сесії пропонується використовувати поєднання теоретичних матеріалів інструктора та форм обговорення з учасниками.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті (для отримання додаткової інформації див. Додаток 2. Програмні документи, вебсайти та програми).

Сесія 2.6.

Рефлексійні групи

► **Тривалість: 30 хв.**

► **Цілі:**

- підтримати учасників через визнання їхніх результатів навчання;
- створити простір для обміну досвідом між учасниками;
- зібрати відгуки про програму та зміст навчання;
- зібрати пропозиції щодо вдосконалення навчання;
- розв'язати технічні й практичні питання, якщо такі є.

► **Очікувані результати для учасників:**

- навчитися розвивати заходи неформальної освіти;
- удосконалити навички критичної рефлексії та самооцінювання;
- встановити й оцінити особисті навчальні процеси та цілі;
- розвинути навички надання конструктивного зворотного зв'язку.

► **Додаткова інформація**

Пропонується створити невеликі рефлексійні групи за сприяння інструкторів (по одній групі на інструктора). Рекомендується проводити частково структуровані рефлексійні сесії з відкритими питаннями, які спонукатимуть учасників відверто говорити про свій досвід навчання, а також допомагатимуть у визначенні цілей навчання.

ДЕНЬ 3. ВИВЧЕННЯ ОСВІТНІХ ІНСТРУМЕНТІВ І ПЕРЕДОВОЇ ПРАКТИКИ

Третій день «Навчання молоді» присвячено вивченню та практичному застосуванню інструментів і методів неформальної освіти для розгляду питань прав людини, демократії та громадянської участі.

Другу половину дня відведено на відвідування місцевих НУО і вивчення прикладів передової практики співпраці між громадянським суспільством і регіональною та місцевою владою.

Цілі дня: ознайомити з різними методами та інструментами для роботи з тематикою прав людини, демократії та громадянської участі; забезпечити простір для практикування з деякими з поданих методів та інструментів (напр. метод «Жива бібліотека»); досліджувати й черпати натхнення з прикладів передової практики співпраці між громадянським суспільством і регіональною та місцевою владою.

Сесія 3.1.

Вступ до дня

- ▶ **Тривалість: 30 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - узагальнити цілі попереднього дня та основні результати навчання;
 - представити програму на день;
 - розв'язати невідкладні технічні й практичні питання, якщо такі є.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - краще розуміння накреслених навчальних цілей курсу;
 - уточнення майбутніх сесій і програми на день;
 - можливість озвучити будь-які технічні або практичні проблеми.
- ▶ **Додаткова інформація**

Пропонується почати цю ранкову сесію з енерджайзера, перш ніж підбивати підсумки навчання за попередній день та ознайомлювати з програмою дня. Крім того, рекомендовано розглянути відгуки учасників «рефлексійної групи» за попередній день.

Сесія 3.2.

«Меню інструментів»

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- представити список навчальних посібників, у яких розглянуто тематику прав людини, демократії та громадянської участі;
- ознайомити молодь із діяльністю Департаменту у справах молоді Ради Європи та з можливостями фінансування молодіжних проєктів;
- проінформувати учасників про подальші можливості участі в програмах Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи (наприклад, молодіжні делегати).

► **Очікувані результати для учасників:**

- ознайомлення з різними інструментами та методами неформальної освіти та освіти з прав людини;
- краще інформування про різні можливості та підтримку, які доступні в рамках Ради Європи (Конгрес місцевих та регіональних влад і Департамент у справах молоді);
- глибше розуміння того, як місцеві заходи та проєкти можуть мати міжнародний вимір;
- розвиток особистих і професійних компетенцій для виконання спільних заходів та проєктів, орієнтованих на тематику прав людини, демократії та громадянської участі.

► **Додаткова інформація**

Пропонується організувати таке «Меню інструментів» із використанням динамічної методології. Скажімо, можна було б поділити учасників на невеликі групи з інструкторами, які чергуватимуться між собою та ознайомлюватимуть із різними методами, інструментами та інституційними програмами. Також рекомендується документувати всю подану інформацію і ділитися нею з усіма учасниками. Так молоді люди можуть легко дістати доступ до посібників або вебсайтів установ у будь-який час після завершення курсу.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Закладинки: посібник із протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини»;
- «Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей»;
- «Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді»;
- «Не судіть по обкладинці! Посібник для тих, хто організовує «Живу бібліотеку»»;
- «Скажи своє слово: посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті»;
- «Т-Kit 3: Управління проєктами».

Сесія 3.3.

«Жива бібліотека»

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- ознайомити з «Живою бібліотекою», освітнім інструментом із прав людини для боротьби з упередженнями та дискримінацією;
- сприяти практичним застосуванням методології «Живої бібліотеки».

► **Очікувані результати для учасників:**

- вивчення освітнього інструмента з прав людини «Жива бібліотека» на практиці;
- досягнення розуміння учасниками того, як працює метод «Живої бібліотеки»;
- обмін, слухання й ототожнення себе з потужними історіями про ізоляцію, несправедливість і надію;
- розвиток навичок, знань і впевненості у використанні методології «Живої бібліотеки» в ході майбутніх проєктів і заходів.

► **Додаткова інформація**

Методологія «Живої бібліотеки» — це інструмент досягнення рівності, що орієнтований на боротьбу з упередженнями та дискримінацією. Це метод, який можна використовувати в різних умовах, таких як школи, університети, бібліотеки та будь-які інші

громадські місця, як-от будівлі місцевої адміністрації, майданчики музичних фестивалів тощо.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «Не судить по обкладинці! Посібник для тих, хто організовує «Живу бібліотеку»».

Сесія 3.4. і 3.5.

Вийзди на молодіжні проєкти

► **Тривалість: 2 × 90 хв.**

► **Ціль:**

- відвідати місцеві НУО і вивчити приклади передової практики співпраці між громадянським суспільством і регіональними та місцевими органами влади.

► **Очікувані результати для учасників:**

- розширення спектра можливостей для спільної діяльності та проєктів між громадянським суспільством і регіональними та місцевими органами влади;
- глибше розуміння того, як створювати такі проєкти та заходи;
- мотивація і натхнення на активнішу участь у співпраці з регіональною та місцевою владою.

► **Додаткова інформація**

Пропонується домовитися принаймні з двома НУО, які реалізували спільні заходи або проєкти з регіональними та місцевими органами влади. Було б ідеально, коли б такі НУО працювали з недостатньо представленими групами молоді, звертаючи особливу увагу на права людини, демократію та громадянську участь. Якщо знайти такі НУО в місті/населеному пункті, де проходить навчання, неможливо, то рекомендується організувати онлайн-відеосесії.

Сесія 3.6.

Вільний вечір

Для забезпечення активної участі молоді протягом усього періоду навчальних курсів за місцем проживання вкрай важливо дотримуватися запропонованого розкладу, передбачати перерви й виділяти певний вільний час для особистої, неструктурованої взаємодії між учасниками. Тому пропонується провести вільний вечір після повернення з виїздів на місця.

ДЕНЬ 4. СТВОРЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ТА ПЛАНІВ ДІЙ

Четвертий день «Навчання молоді» присвячено обмінові прикладами передової практики між учасниками та вивченню можливих спільних проєктів і заходів між недостатньо представленими групами молоді та регіональною і/або місцевою владою.

Цілі дня: надати учасникам можливість поділитися своїм досвідом реалізації проєктів та заходів; сприяти діалогові та заохочувати співпрацю між молоддю і працівниками регіональних та/або місцевих органів влади; озброїти здобувачів освіти знаннями та навичками, необхідними для планування дій і проєктів.

Сесія 4.1.1.

Роздуми про минулий день

- ▶ **Тривалість: 15 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - підтримати учасників через визнання їхніх результатів навчання;
 - створити простір для обміну досвідом між учасниками;
 - зібрати відгуки про програму та зміст навчання;
 - зібрати пропозиції щодо вдосконалення навчання;
 - розв'язати технічні й практичні питання, якщо такі є.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - навчитися розвивати заходи неформальної освіти;
 - удосконалити навички критичної рефлексії та самооцінювання;
 - встановити й оцінити особисті навчальні процеси та цілі;
 - розвинути навички надання конструктивного зворотного зв'язку.

► **Додаткова інформація**

Організовувати невеликі рефлексійні групи пропонується вранці, бо напередодні в учасників був вільний вечір.

Сесія 4.1.2.

Вступ до дня

► **Тривалість: 15 хв.**

► **Цілі:**

- узагальнити цілі попереднього дня та основні результати навчання;
- ознайомити з програмою на день;
- розв'язати невідкладні технічні й практичні питання, якщо такі є.

► **Очікувані результати для учасників:**

- краще розуміння навчальних цілей курсу;
- уточнення майбутніх сесій і програми на день;
- можливість озвучити будь-які технічні або практичні проблеми.

► **Додаткова інформація**

Цього ранку пропонується пропустити енерджайзер, щоб мати час для фасилітації рефлексійних груп.

Сесія 4.2.

«Світове кафе»: обмін прикладами передової практики

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- відкрити учасникам простір для обміну досвідом про заходи та/або проекти, які були реалізовані в їхніх громадах;
- продовжувати розвивати навички, пов'язані з проведенням презентацій та публічними виступами;
- заохочувати налагодження зв'язків і співпрацю між учасниками.

► **Очікувані результати для учасників:**

- вивчення прикладів передової практики від колег;
- розвиток навичок представництва та публічних виступів;
- підвищення впевненості та мотивації для планування та реалізації спільних заходів та/або проєктів у муніципалітетах.

► **Додаткова інформація**

У попередні дні навчального курсу учасники мали змогу дізнатися про заходи та приклади проєктів завдяки інструкторам, запрошеним доповідачам, а також через візити учасників до НУО. Ця сесія присвячена обмінові між учасниками досвідом проведення заходів та виконання проєктів у їхніх місцевих громадах. Пропонована сесія — вступ до дня, який зосереджений на розвиткові тіснішої співпраці між молодими людьми і регіональною або місцевою владою, а також на плануванні дій та спільних проєктів.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- Метод неформальної освіти «Світове кафе».

Сесія 4.3.

Семінари за участю представників місцевих органів влади

► **Тривалість: 90 хв.**

► **Цілі:**

- створити простір для діалогу між молоддю та представниками регіональних і/або місцевих органів влади;
- заохочувати налагодження зв'язків та подальшу співпрацю між недостатньо представленими групами молоді та регіональними й місцевими органами влади.

► **Очікувані результати для учасників:**

- розширення їхніх знань про роль та обов'язки регіональних і місцевих органів влади та обраних представників;
- висловлення занепокоєння та обговорення проблем, пов'язаних із недостатньо представленими групами молоді, з представниками регіональних та/або місцевих органів влади;

- розгляд майбутніх дій та/або проєктів у співпраці з регіональними та/або місцевими органами влади;
- підвищення довіри до регіональних і місцевих органів влади та обраних представників.

► **Додаткова інформація**

Пропонується організувати сесію з молодими людьми та представниками регіональних/місцевих органів влади, щоб підтримати можливі спільні дії та/або проєкти. Отже, ця інтерактивна сесія також зміцнить довіру між молоддю та цими органами влади.

Сесія 4.4. і 4.5.

Подальша діяльність і планування дій

► **Тривалість: 2 × 90 хв.**

► **Цілі:**

- ініціювати обговорення та пропонування ідеї щодо подальших можливостей;
- представити різні інструменти для планування майбутніх заходів та/або проєктів;
- ознайомити з моделлю «планування дій» як одним із ключових методів структурування планів подальших дій;
- створити простір і надати підтримку для розроблення подальших ідей.

► **Очікувані результати для учасників:**

- генерування ідей для спільної подальшої діяльності зі своїми колегами та з регіональними та/або місцевими органами влади;
- покращення їхніх знань про різні інструменти та методи, доступні для планування дій та/або проєктів;
- отримання підтримки та консультацій під час звуження кола подальших ідей;
- створення докладного плану подальших дій із використанням представлених інструментів і методів.

► **Додаткова інформація**

Ці дві сесії присвячені забезпеченню підтримки та наданню рекомендацій учасникам для розроблення планів подальших дій. Рекомендується подбати про те, щоб до кінця цих сесій здобувачі освіти мали добре структуровані, здійсненні й реалістичні плани спільних дій та/або проєктів із регіональними і/або місцевими органами влади.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- Планування дій (запропонований шаблон планування дій див. у Додатку 4);
- «T-Kit 3: Управління проєктами».

Сесія 4.6.

Рефлексійні групи

► **Тривалість: 30 хв.**

► **Цілі:**

- підтримати учасників через визнання їхніх результатів навчання;
- створити простір для обміну досвідом між учасниками;
- зібрати відгуки про програму та зміст навчання;
- зібрати пропозиції щодо вдосконалення навчання;
- розв'язати технічні й практичні питання, якщо такі є.

► **Очікувані результати для учасників:**

- навчитися розвивати заходи неформальної освіти;
- удосконалити навички критичної рефлексії та самооцінювання;
- встановити й оцінити особисті навчальні процеси та цілі;
- розвинути навички надання конструктивного зворотного зв'язку.

► **Додаткова інформація**

Через те що це остання рефлексійна група навчального курсу, пропонується підготувати запитання, які не тільки відображатимуть навчальний досвід дня, а й загальніше стосуватимуться всього курсу.

ДЕНЬ 5. ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПЛАНІВ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ, ОЦІНЕННЯ ТА ЗАКРИТТЯ

П'ятий день «Навчання молоді» присвячено представленню подальших ідей, а також оцінюванню й закриттю навчального курсу.

Цілі дня: створити простір для представлення підсумкових подальших заходів та/або планів дій проєкту; провести поглиблене оцінювання «Навчання молоді»; закрити процес навчання; видати учасникам сертифікати.

Сесія 5.1.

Вступ до дня

- ▶ **Тривалість: 30 хв.**
- ▶ **Цілі:**
 - узагальнити цілі попереднього дня та основні результати навчання;
 - ознайомити з програмою на день;
 - розв'язати невідкладні технічні й практичні питання, якщо такі є.
- ▶ **Очікувані результати для учасників:**
 - краще розуміння накреслених навчальних цілей курсу;
 - уточнення майбутніх сесій і програми на день;
 - можливість озвучити будь-які технічні або практичні проблеми.
- ▶ **Додаткова інформація**

Пропонується почати цю ранкову сесію з енерджайзера, перш ніж підбивати підсумки навчання за попередній день та ознайомлювати з програмою дня. Крім того, рекомендовано розглянути відгуки учасників «рефлексійної групи» за попередній день.

Сесія 5.2.

Представлення подальших ідей і планів дій

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- створити простір для представлення подальших ідей;
- сприяти обмінові відгуками між учасниками;
- стимулювати мотивацію до виконання спільних заходів і/або проєктів із регіональними та/або місцевими органами влади.

▶ **Очікувані результати для учасників:**

- представлення подальших ідей і детальних планів дій;
- отримання та надання відгуків про майбутні дії та/або проєкти;
- набуття готовності до виконання спільних заходів та/або проєктів із регіональними та/або місцевими органами влади.

▶ **Додаткова інформація**

Пропонується забезпечити, щоб упродовж цієї сесії учасники мали змогу отримати конструктивний відгук від своїх колег для вдосконалення подальших дій та/або проєктів. Окрім того, це може бути вдалий час, щоб запропонувати створити мережу підтримки серед учасників.

Сесія 5.3.

Оцінення та завершення

▶ **Тривалість: 90 хв.**

▶ **Цілі:**

- оцінити зміст навчання та програму цього курсу «Навчання молоді»; роботу організаторів та команд інструкторів; технічну та практичну організацію навчання;
- вивчити навчальні процеси та результати навчання учасників;
- проаналізувати, якою мірою цей навчальний курс досяг своїх цілей і завдань, а також очікуваних результатів навчання;
- сприяти процесові закриття групи;
- видати кожному учасникові сертифікат участі.

► **Очікувані результати для учасників:**

- проведення самооцінювання особистих і професійних процесів та результатів навчання;
- виділення часу для рефлексії та оцінювання загального досвіду навчання в рамках «Навчання молоді»;
- можливість дати відгук командам організаторів і інструкторів;
- відзначення закриття заходу;
- отримання офіційного сертифіката участі.

► **Додаткова інформація**

Це найважливіша частина навчального курсу, особливо для команд організаторів та інструкторів. Відгуки учасників і дані, зібрані упродовж цієї сесії, допоможуть оцінити ефективність навчання та загальну роботу команд. Пропонується використовувати захопливу методологію неформальної освіти, яка допомагає людям вільно висловлювати свої думки та емоції.

► **Пропоновані методи та джерела:**

- «T-Kit 10: Оцінювання навчання в молодіжній роботі»;
- «T-Kit 3: Управління проєктами» (3.4. Оцінювання проєкту).

ДОДАТКИ

Додаток 1. Глосарій

Підбиття підсумків

Це цінний компонент будь-якого процесу навчання, який проводять після завершення заходу. Це процес, у якому інструктор/викладач ставить учасникам частково структуровані запитання, щоб допомогти їм вибудувати процес навчання й додатково прояснити результати навчання.

Поширення

Такий етап процесу належить до розповсюдження результатів навчального курсу серед відповідних сторін. Наприклад, НУО, громадянське суспільство, органи фінансування, державні установи, місцеві та регіональні органи влади й муніципальний персонал, а також будь-які інші особи або організації, зацікавлені в навчальному курсі та його результатах. Розповсюдження може вестися з використанням каналів соціальних мереж, інформаційних бюлетенів або, скажімо, у подальших заходах у прямому ефірі або в інтернеті.

Групова згода

Це процес, за допомогою якого учасники проводять обговорення між собою з метою досягнення взаємної згоди щодо умов спільної роботи та спільного проживання упродовж подальшого періоду навчального курсу. Це метод неформальної освіти, до якого вдаються на початку навчального заходу.

Культура прав людини

Культура, у якій цінують та охороняють права людини й індивідуальні свободи. Окрім того, на індивідуальному рівні в цьому суспільстві громадяни обізнані з правами людини й поважають їх, демонструють самоповагу та повагу до інших. Це культура, яка захищає і пропагує людську гідність, рівність, різноманітність, терпимість і ненасильство.

Освіта з прав людини (аббревіатура ОПЛ)

ОПЛ витікає з розумінням того, що це не те, чого можна навчити, а те, чого навчають через досвід, і тому вона охоплює три ключові аспекти: Навчання **про** права людини. Це означає, що здобувач освіти набуває знань про права людини, розуміння того, що вони означають і як їх охороняють і захищають. Навчання **через** права людини. Це означає, що спосіб передавання та отримання знань має бути сумісним із цінностями прав людини — свободою слова і думки, участю тощо. А також і те, що в освіті з прав людини процес навчання не менш важливий, ніж його зміст. Навчання **зادля** прав людини. Це означає, що здобувачі освіти розвивають навички, позиції та цінності з метою застосування таких цінностей прав людини у своєму житті і задля вживання активних дій, спрямованих на заохочення та захист прав людини.

Внутрішньо переміщені особи (аббревіатура ВПО)

Внутрішньо переміщена особа — це особа, яка полишила свій дім через такі причини, як збройний конфлікт, насильство, порушення прав людини й природні або техногенні катастрофи, але яка не перетинала жодного міжнародно визнаного кордону і тому залишається в межах власної країни.

«Жива бібліотека»

Метод неформальної освіти, спрямований на подолання упереджень і стереотипів, які зазвичай пов'язані з людьми, що належать до певної раси, національності, статі, сексуальної орієнтації або релігії. Це формат, який дає людям різного походження можливість зустрітися віч-на-віч і дізнатися про життя та культуру одне одного, щоб подолати будь-які раніше наявні упередження або стереотипи. Назва «Жива бібліотека» — метафора для людей, які беруть на себе роль «книги», коли вони діляться своєю історією життя з «читачем».

Меншина

Будь-яка етнічна, мовна або релігійна група в державі, яка не займає панівного становища, не ідентифікує себе як етнічна, мовна або релігійна група більшості в цій державі.

Молодь, яка не працює, не навчається і не проходить професійного підготування (аббревіатура NEET)

Цей термін означає особу, яка наразі безробітна і не здобуває освіти або не проходить професійного підготування.

Неформальна освіта

Освіта поза формальною системою освіти. Навчальна програма має чіткі цілі, завдання та очікувані результати. Така освіта не обов'язково виливається у формальне визнання досягнень здобувача освіти і не передбачає проведення іспитів. Участь добровільна. Вона поєднує теоретичні матеріали з практичним, інтерактивним, захопливим і заснованим на широкій участі стилем навчання.

Методи неформальної освіти

Методи цього типу навчання часто творчі та захопливі за стилем. Вони розроблені відповідно до потреб здобувачів освіти і для досягнення конкретних результатів навчання завдяки активній участі здобувачів. Ці методи часто призначено для того, щоб спонукати учня мислити й розв'язувати завдання по-новому. Крім того, розроблені методи мають інклюзивний характер і заохочують здобувачів освіти самим брати участь та робити внесок у справу.

Відкритий простір

Це метод проведення семінару, за якого процесом керують учасники. Ідеться про такий ідеальний метод сприяння розвитку в учасників почуття причетності до конкретного питання, який спонукає здобувача проявляти ініціативу й самостійно знаходити розв'язки.

Інструктор

Той, хто розробляє, проводить та оцінює заходи неформальної освіти на основі потреб й інтересів учасників.

Недостатньо представлені групи молоді

Молоді люди, які самі не беруть участі і не представлені належною мірою на політичному рівні або на рівні ухвалення рішень, чи то місцевому, регіональному, національному, чи міжнародному. Належність до певної групи молодих людей, яких вилучено з демократичних чи громадянських процесів або які не беруть участі в них; унаслідок такої ситуації ці люди маргіналізовані або перебувають поза межами ухвалення політичних рішень. Групи молоді, які зазвичай підпадають під цю категорію, — роми, ЛГБТКІ+, внутрішньо переміщені особи, етнічні меншини, діти, молодь, яка проходить професійне підготування, тощо.

«Світове кафе»

Це проста методологія для ведення діалогу у великій групі. Метод базується на семи інтегрованих принципах проєктування, і кожен елемент має певне призначення.

Додаток 2. Шаблони

Форма попереднього оцінювання

Навчання інструкторів: права людини, місцева демократія та громадянська участь

Відповіді на наведені нижче запитання допоможуть організаторам зрозуміти, який ваш рівень навичок і знань, пов'язаних із навчанням, перш ніж ви його відвідаєте. Ми хочемо запевнити вас, що ваші відповіді повністю анонімні, відстежити респондента відповідей неможливо.

1. Будь ласка, оцініть свої знання в нижчевказаних конкретних ділянках:

Відповіді: Дуже добре обізнаний/ Достатньо обізнаний/ Є деякі знання/ Низький рівень знань/ Немає знань

- а) Місцева демократія в Україні
- б) Громадянська участь в Україні
- в) Стандарти в галузі прав людини та питання, пов'язані з правами людини
- г) Взаємозв'язок між правами людини, місцевою демократією, громадянською участю
- г) Потреби та проблеми окремих молодих людей і недостатньо представлених молодіжних груп

2. Будь ласка, оцініть свій навчальний потенціал у нижчевказаних конкретних ділянках:

Відповіді: Дуже добре обізнаний/ Достатньо обізнаний/ Є деякі знання/ Низький рівень знань/ Немає знань

- 1) Робота з розширення прав і можливостей молодих людей
- 2) Здатність розвивати потенціал молоді для активнішої участі в ухваленні рішень на місцевому рівні
- 3) Здатність проводити освітні заходи з питань освіти з прав людини, демократії та громадянської участі
- 4) Наявність необхідних методологічних інструментів для розроблення навчання з прав людини, демократії та громадянської участі для недостатньо представлених груп молоді

3. Чого ви очікуєте від цього навчання інструкторів? Для чого ви будете використовувати це навчання?

Форма підсумкового оціювання

Навчання інструкторів: права людини, місцева демократія та громадянська участь

Відповіді на наведені нижче запитання допоможуть організаторам зрозуміти, які навички й знання ви здобули/покращили внаслідок цього навчання. Ми хочемо запевнити вас, що ваші відповіді повністю анонімні, відстежити респондента відповідей неможливо.

1. Як ви думаєте, чи дало вам це навчання щось із наведеного нижче?

Відповіді: Абсолютно згоден/ Згоден/ Ні згоден, ні не згоден/ Не згоден/ Категорично не згоден

- а) Підвищення обізнаності з місцевою демократією в Україні
- б) Підвищення обізнаності з громадянською участю в Україні
- в) Розширення знань про стандарти в галузі прав людини і в питаннях, пов'язаних із правами людини
- г) Покращення розуміння взаємозв'язку між правами людини, демократією та громадянською участю
- г) Покращення розуміння потреб і проблем недостатньо представлених груп молоді
- д) Нові ідеї про те, як ви і ваша організація могли б змінити або покращити свої послуги для молодих людей
- е) Можливість поспілкуватися й поділитися ідеями

2. Завершивши цей навчальний курс, оцініть свій навчальний потенціал у конкретних ділянках нижче

Відповіді: Абсолютно згоден/ Згоден/ Ні згоден, ні не згоден/ Не згоден/ Категорично не згоден

- 1) Зміцнення потенціалу недостатньо представлених груп молоді
- 2) Розширення прав і можливостей молоді для активнішої участі в ухваленні рішень на місцевому рівні
- 3) Здатність проводити освітні заходи з прав людини
- 4) Наявність необхідних методологічних інструментів для розроблення навчання з прав людини, демократії та громадянської участі для недостатньо представлених груп молоді

3. Як ви думаєте, чи зміните ви щось у своїй роботі внаслідок цього навчання?

Відповіді: Так/ Ні/ Не впевнений

Якщо так, будь ласка, розкажіть нам, що саме ви будете робити інакше

4. Чи було щось таке, про що ви очікували дізнатися, але так і не почули?

Відповіді: Так/ Ні

Якщо так, то що б ви хотіли, щоб висвітлювали?

5. Чи були ви задоволені такими аспектами навчання?

Відповіді: Дуже задоволений/ Задоволений/ Ні задоволений, ні незадоволений/ Не задоволений

а) Здатність інструктора проводити курс
б) Послідовно представлена інформація / чітко надані пояснення
в) Надані навчальні матеріали / роздаткові матеріали
г) Темп і тривалість навчання
г) Умови та матеріально-технічна база навчання
д) Будь ласка, додайте додаткові коментарі:

6. Ми будемо розробляти навчальну програму, яка допоможе розширити можливості недостатньо представлених груп молоді для активнішої участі в ухваленні рішень на місцевому рівні. Які теми й ключові елементи інформації було б найкорисніше долучити, на вашу думку?

7. Що б ви ще хотіли додати/сказати/побажати?

План дій

Ім'я та прізвище	
E-mail	
Тип запланованої дії	
Цільова(і) група(и) (наприклад, окремі особи, групи однолітків, місцеві органи влади)	
Графік (дати початку й закінчення)	
Мета (на розв'язання якої проблеми спрямовано цей проєкт/дія?)	
Які цілі вашого проєкту/дії?	
Список заходів (будь ласка, вкажіть часові рамки кожного заходу)	
Необхідні ресурси (будь ласка, обміркуйте, які ресурси будуть потрібні для реалізації запланованого проєкту/ дії; як-от обладнання, фахівці, гроші тощо)	
Необхідна додаткова підтримка (як команди інструкторів та/ або організаторів можуть підтримати цей проєкт/дію?)	

Додаток 3. Довідкові документи та додаткові матеріали

«Закладинки: посібник із протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини» (2016)

«Закладинки» публікують на підтримку молодіжної кампанії Ради Європи з прав людини в онлайн-просторі «Рух проти мови ненависті». Посібник корисний для викладачів, які хочуть боротися з мовою ненависті онлайн як у рамках системи формальної освіти, так і поза нею, бо в ньому зібрані заходи, призначені для молоді у віці від 13 до 18 років; однак такі заходи можна адаптувати до інших вікових категорій. Опублікував Департамент у справах молоді Ради Європи. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/youth/manuals-and-handbooks>.

«Компасіто: посібник з освіти в галузі прав людини для дітей» (2008)

«Компасіто» — це відповідна точка для викладачів, учителів та інструкторів, які готові займатися освітою з прав людини з дітьми 7–13 років. Книжка знайомить читача з ключовими концепціями прав людини і прав дітей та надає істотну теоретичну основу для 13 ключових питань прав людини, таких як демократія, громадянство, гендерна рівність, довкілля, медіа, бідність і насильство. Опублікував Департамент у справах молоді Ради Європи. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/youth/manuals-and-handbooks>.

«Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді» (2015)

«Компас» надає молодіжним лідерам, учителям та фасилітаторам заходів з освіти з прав людини, чи то професіоналам, чи то волонтерам, конкретні ідеї та практичні заходи для участі, залучення й мотивації молоді до життя, навчання та дій на захист прав людини. Він сприяє всебічному підходові до освіти з прав людини і розглядає молодих людей як учасників культури універсальних прав людини. Опублікував Департамент у справах молоді Ради Європи. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/compass>.

«Не судіть по обкладинці! Посібник для тих, хто організовує «Живу бібліотеку»» (2011)

«Жива бібліотека» — це інструмент досягнення рівності, що орієнтований на боротьбу з упередженнями та дискримінацією. Вона працює як звичайна бібліотека: відвідувачі/відвідувачки можуть переглядати каталог за наявними книгами, вибрати ту, яку хочуть прочитати, і взяти її на обмежений період часу. Після прочитання вони повертають книгу до бібліотеки і, якщо захочуть, можуть взяти іншу. Єдина відмінність «Живої бібліотеки» від звичайної полягає в тому, що книги — це люди, а процес читання — бесіда. Опублікував Департамент у справах молоді Ради Європи. Офіційний вебсайт: <https://rm.coe.int/16807023dd>.

«Скажи своє слово! Посібник із Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті» (нове видання 2015 року)

Видання «Скажи своє слово!» було підготовлене для підтримки місцевих і регіональних влад, молодіжних організацій та молодих людей, які хочуть надати молоді реальної сили в питаннях присутньої демократичної молодіжної участі. Право участі — одне з основних прав людини, визнаних, зокрема, у Загальній декларації прав людини та Конвенції про права дитини. Також право участі — один з основних принципів прав людини та умова ефективного демократичного громадянства для всіх людей. Опублікував Департамент у справах молоді Ради Європи. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/youth/manuals-and-handbooks>.

«Робимо хвилі. Створення більшого впливу з вашими молодіжними проєктами»

Практичний буклет про те, як дістати максимальну користь від молодіжного проєкту, підвищивши його видимість і розробивши план поширення його результатів. У виданні подано практичні методи та поради. Опублікував Ресурсний центр «SALTO Інклюзія». Офіційний вебсайт: <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-1408/MakingWaves.pdf>.

«Т-Kit 3: Управління проєктами»

Цей посібник пропонує теоретичні та практичні інструменти для роботи й використання під час навчання молоді. Опублікувала Рада

Європи та Європейська комісія. Офіційний вебсайт: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-3-project-management>.

«Т-Kit 6: Основи навчання»

Цей посібник пропонує теоретичні та практичні інструменти для роботи й використання під час навчання молоді. Опублікувала Рада Європи та Європейська комісія. Офіційний вебсайт: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-6-training-essentials>.

«Т-Kit 8: Соціальна інтеграція»

Цей посібник пропонує теоретичні та практичні інструменти для роботи й використання під час навчання молоді. Опублікувала Рада Європи та Європейська комісія. Офіційний вебсайт: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-8-social-inclusion>.

«Т-Kit 10: Оцінювання навчання в молодіжній роботі»

Цей посібник пропонує теоретичні та практичні інструменти для роботи й використання під час навчання молоді. Опублікувала Рада Європи та Європейська комісія. Офіційний вебсайт: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-10-educational-evaluation-in-youth-work>.

Інструментарій для навчання й молодіжної роботи Salto

Інструментарій для навчання містить набір ресурсів, корисних для навчальних заходів у молодіжній сфері. Вони можуть бути різних типів: енерджайзери, вправи, презентації (powerpoint), довідкові та рефлексійні тексти, відео тощо. Ресурси можуть стосуватися різних тем: боротьби з расизмом і культурного розмаїття, соціальної інтеграції, Євромеду, Південно-Східної Європи, управління проєктами, міжкультурного навчання тощо. Офіційний вебсайт: <https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/>.

Портфоліо молодіжної роботи

Це онлайн-інструмент, який допомагає окремим особам, командам та організаціям, що ведуть молодіжну роботу в усій Європі, зрозуміти свої компетенції та ефективно їх розвивати. Цей інструмент можуть використовувати також тренери, менеджери молодіжної роботи, політики й усі ті, хто цікавиться розвитком якості й визнанням молодіжної роботи. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи — ініціатива Ради Європи у співпраці з такими партнерами, як Європейська комісія

та Європейський молодіжний форум. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio>.

Європейська хартія місцевого самоврядування

Хартія підтверджує, що громади формують перший рівень у процесі здійснення демократії. Вона стала еталонним міжнародним договором у цій сфері. Хартія передбачає, що принцип місцевого самоврядування визнано в національному законодавстві та, по змозі, в конституції. Місцеві органи влади потрібно обирати на основі загального виборчого права. Хартія була відкрита для підписання 15 жовтня 1985 року і набула чинності 1 вересня 1988 року; її ратифікували 47 держав — членів Ради Європи. Для регіонів вона доповнюється Рамковим документом Ради Європи з регіональної демократії. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122>.

Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті

У Хартії представлено конкретні ідеї та інструменти, які можуть використовувати молоді люди, молодіжні організації, місцеві органи влади та інші групи й установи, залучені до роботи з участі. Хартія складається з трьох частин, що стосуються різних аспектів участі молоді на місцевому рівні: галузева політика, інструменти молодіжної участі та інституційна участь молодих людей у місцевих і регіональних справах. Офіційний вебсайт: <https://go.coe.int/prH2U>.

Заохочення прав людини на місцевому та регіональному рівнях. Правозахисний аспект діяльності Конгресу місцевих та регіональних влад

Цей збірник текстів містить відповідні рекомендації та резолюції з прав людини на місцевому й регіональному рівнях, які були ухвалені Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи від 2010 року. Офіційний вебсайт: <https://rm.coe.int/168071b33b>.

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, відоміша як Європейська конвенція про захист прав людини, була відкрита для підписання в Римі 4 листопада 1950 року і набула чинності в 1953 році. Це був перший документ, який забезпечив здійснення деяких прав,

викладених у Загальній декларації прав людини, і зробив їх обов'язковими. З моменту свого ухвалення в 1950 році Конвенція неодноразово змінювалася й доповнювалася багатьма правами на додаток до тих, які викладено в початковому тексті. Офіційний вебсайт: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.

Загальна декларація прав людини

Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) — основоположний документ в історії прав людини. Декларація, яку розробили представники різних правових і культурних традицій з усіх регіонів світу, Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у Парижі 10 грудня 1948 року (Резолюція 217 А Генеральної Асамблеї) проголосила загальним мірилом досягнень усіх народів і всіх націй. У ній уперше викладено основні права людини, що підлягають універсальному захистові, і її перекладено понад 500 мовами. Офіційний вебсайт: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>.

План дій Ради Європи для України на 2018–2022 роки

План дій Ради Європи для України на 2018–2022 роки затвердив Комітет міністрів 21 лютого 2018 року і продовжив 1 липня 2020 року до кінця 2022 року. План дій — це стратегічний програмний документ, який ставить за мету через співпрацю сприяти зусиллям країни, спрямованим на узгодження своїх законодавства, інституцій та практики з європейськими стандартами у сфері прав людини, верховенства права й демократії та підтримувати країну у виконанні своїх зобов'язань як держави — члена Ради Європи. У досягненні своїх цілей цей План дій також сприятиме досягненню цілей Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/programmes/ukraine>.

Офіс Ради Європи в Україні

Офіс Ради Європи в Україні сприяє реалізації місії Ради Європи в країні щодо захисту прав людини, підтримки демократії та забезпечення верховенства права, а також координує і забезпечує реалізацію проєктів та програм співробітництва. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/kyiv>.

Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи — Програми співробітництва

Програми співробітництва доповнюють статутну діяльність Конгресу, його палат і комітетів. Вони забезпечують зв'язок між рекомендаціями і резолюціями, ухваленими на пленарних сесіях, і ситуацією на місцях та базуються на політичному діалозі й моніторингу положень Європейської хартії місцевого самоврядування. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/congress/co-operation-activities>.

Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи — Програма «Молодіжний делегат»

Від жовтня 2014 року в рамках своєї ініціативи «Омолоджувальна політика» Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи запрошує молодих людей у 47 державах-членах із різних верств суспільства — активістів молоді, молодіжних працівників, студентів, молодих політиків — приїхати до Страсбурга. Офіційний вебсайт: <https://www.coe.int/en/web/congress/youth-delegates>.

ПРИМІТКИ

- 1 Посилення демократії та довіри на місцевому рівні в Україні. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи. URL: <https://rm.coe.int/project-leaflet-ukraine-eng/16808ff88e>.
- 2 Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини, прийнята в рамках Рекомендації CM/Rec (2010)7 Комітету міністрів. URL: <https://rm.coe.int/16803034e5>.
- 3 Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Рада Європи. 2020 р. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass/citizenship-and-participation>.
- 4 Консультативна зустріч Ради Європи з питань Програми освіти для демократичного громадянства, 1996 рік. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass/citizenship-and-participation>.
- 5 Резолюція 427 (2018) Конгресу місцевих і регіональних влад. URL: <https://rm.coe.int/090000168079cee2>.
- 6 У контексті цього посібника термін «молодь» означає молодих людей у віці від 18 до 22 років.
- 7 Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи (2003). Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті.
- 8 Там само.
- 9 Європейське соціальне дослідження та звіти ОЕСР цитовані в праці: Willems, H., Heinen, A. and Meyers, C. 2012. Між інтеграцією, що перебуває під загрозою, і політичним розчаруванням: становище молоді в Європі. Доповідь для Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи.
- 10 Lihong Huang. 2015. Бюлетень із політики молодіжного партнерства ЄС-РЄ: Громадянство, участь та інформація, Європейський центр знань із молодіжної політики.
- 11 Участь молоді в розвитку. Резюме керівних принципів для партнерів із розвитку. ООН. URL: <https://social.un.org/youthyear/docs/policy%20guide.pdf>.
- 12 Молодь і демократія: розвиток форм політичної участі молоді. Конгрес місцевих і регіональних влад. 2013 р. URL: <https://rm.coe.int/168071a321>.
- 13 Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. Конгрес місцевих і регіональних влад. 2015 р. URL: <https://rm.coe.int/090000168071b4d6>.
- 14 Звіт Конгресу про молодіжну роботу: роль місцевої та регіональної влади, CG-FORUM (2021)01-02. URL: <https://rm.coe.int/0900001680a129f7>.
- 15 Основні принципи роботи з молоддю, доступні [за адресою, повинні ґрунтуватися на потребах, інтересах, ідеях та досвіді молодих людей з огляду на](#)

їхнє бачення цих складників, тим самим приносячи додаткову цінність та/або радість у життя. – Changemakerskit (europegoeslocal.eu).

- 16 Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. Рада Європи. 2015 р. URL: <https://rm.coe.int/090000168071b4d6>.
- 17 Вони можуть бути структурованими організаціями або неформальними групами молодих людей.
- 18 Хартія рекомендує віддавати перевагу тим організаціям, якими управляють самі молоді люди і/або які мають процедури та системи, що дають змогу забезпечити активну участь молоді.
- 19 Пор.: Зміст сесії «Навчання інструкторів» нижче.
- 20 Рада Європи. 2018 р. Підтримка, допомога та ресурси для розвитку молодіжної політики в державах-членах. URL: <https://rm.coe.int/the-council-of-europe-and-youth-policy-2/1680923f0d>.
- 21 Закон «Про основні засади молодіжної політики» (№ 1414-IX), ухвалений 27 квітня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20/print>.
- 22 Національна молодіжна стратегія, затверджена Указом Президента України № 94/2021 від 12 березня 2021 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/942021-37337>.
- 23 Неформальне навчання/освіта. Рада Європи. Європейський Союз. Молодіжне партнерство. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/non-formal-learning>.
- 24 Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Рада Європи. 2020 р. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass/introducing-human-rights-education#Defining%20human%20rights>.
- 25 Особливо важливо в разі спільного проживання та для цілей моніторингу залучення.
- 26 Вебсайт Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv>.
- 27 Енерджайзери, ігри-енерджайзери і розминки-криголами, щоб наповнити кімнату енергією. Такі вправи повинні зайняти не більше ніж п'ять хвилин.
- 28 Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Рада Європи. 2020 р. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass>.

Забезпечення активної участі молоді в місцевому політичному житті та в демократичних структурах має ключове значення для запровадження принципів етики в процес ухвалення рішень і для орієнтованішого на громадян, інклюзивного, підзвітного й прозорого місцевого врядування.

Цей посібник містить практичну інформацію та покрокові рекомендації щодо організації і реалізації відповідних навчальних курсів, які забезпечать підтримку та розширення прав і можливостей недостатньо представлених груп молоді через освіту з прав людини та навчання демократії й громадянської участі. Посібник призначено для місцевих органів влади, міських голів, депутатів місцевих рад і державних службовців, які мають намір покращити участь молоді у своїх селах, селищах і містах.

Підвищення молодіжної участі в місцевих і регіональних демократичних процесах вимагає конкретних дій і політики на всіх урядових рівнях у партнерстві з громадянським суспільством, викладачами та інструкторами. Участь у навчальних курсах із детальною інформацією про місцеву демократію, права людини та громадянську участь дає змогу молодим людям набути знань та навичок, необхідних для максимального використання своїх прав. Реальна й значуща участь вимагає не лише самовідданості молодих людей, а й надійної та постійної підтримки місцевих і регіональних влад, які стоять на їхньому боці.

www.coe.int

Рада Європи є провідною правозахисною організацією континенту. До її складу входять 46 держав-членів, зокрема всі члени Європейського Союзу. Конгрес місцевих та регіональних влад є установою Ради Європи, відповідальною за зміцнення місцевої і регіональної демократії в 46 державах-членах. Маючи у своєму складі дві палати – Палату місцевих влад та Палату регіонів – і три комітети, він об'єднує 612 обраних представників, які представляють понад 130 000 місцевих та регіональних органів влади.

UKR